N°. 19. Donderdag 11 Mei 1922. 22ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederlandsch-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Hulp aan Werkeloozen in Indië.

(Zie vorig K. W. No. 18 van 4 Mei).

Ingekomen bijdragen van:
A. C. B., Rotterdam .... f 25.—

Figuren uit onze Koloniale Historie.

GENERAAL VAN DEN BOSCH.

De naam van den Generaal van den Bosch, als Gouverneur-Generaal, kan niet genoemd worden zonder het *cultuurstelsel* te noemen.

De lezer kent de zaak. Het *cultuurstelsel*, ingevoerd door van den Bosch, was niet anders dan een poging om de koloniën voortaan geld te doen opbrengen, in plaats van geld te doen kosten. Het denkbeeld zelf was niet nieuw. Als wij goed geïnformeerd zijn, dan was het cultuurstelsel reeds door de V. O. I. C. toegepast in de Preanger.

„Het doel van het kultuurstelsel was — zegt Fortanier — „om de teelt van produkten, voor de „Europeesche markt geschikt, als suiker, koffie, „indigo, enz. door *gedwongen arbeid* uit te breiden; „een deel der velden van elke desa en van de „werkkrachten der bevolking te doen strekken om „die voortbrengselen, welke de Regeering zou aan„wijzen, aan te kweeken en tegen bedoelde, maar „lage prijzen te leveren; en eindelijk den Javaan „aan gezetten arbeid te gewennen en hem van dien „arbeid voordeel te doen trekken, door hem het „uitzicht te openen op matige winst. Daarbij zou „de ijver der inlandsche hoofden en Europeesche „ambtenaren, met de inzameling belast, geprikkeld „worden door het invoeren van zoogenaamde cul„tuurprocenten.

„Om dit stelsel ingang te doen vinden, werd be„paald: 1°. dat vrijdom van landrente zou worden „verleend aan iedere desa, die een vijfde harer „rijstvelden afzonderde voor de teelt van een ge„was, geschikt voor de markt in Europa; 2°. dat „de meerdere waarde, die het gewas, bij taxatie, „boven de landrente zou hebben, ten voordeele der „desa komen zou; en 3°. dat een misgewas, mits „niet door eigen schuld ontstaan, ten laste der re„geering zou komen."[1])

* * *

Gelijk iedereen weet, heeft dit stelsel veel critiek uitgelokt. *Maar het bracht* — zeiden de voorstanders altijd — *geld op. Het batig slot* — het overschot op de Indische begrooting — diende b.v. om ons staatsspoorwegnet aan te leggen. Maar er was maar één product, waarop gewonnen werd. Oorspronkelijk was de *koffie niet* opgenomen onder de cultures die verbouwd werden. Maar in 1832 ging men daartoe over. Het resultaat is geweest, dat de koffie het *cultuur*stelsel rendabel heeft ge-

[1]) Het ontstaan en de ontwikkeling der Nederlandsche Koloniën.

maakt. Al de andere cultures hebben, behalve de suiker, verlies opgeleverd.

Twee mannen hebben het cultuurstelsel hevig bestreden: Baron van Höevell, die zooveel gedaan heeft om de belangen van Indië te verdedigen in de Kamer en — Multatuli, die met: *Max Havelaar of de koffieveilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij* het stelsel den genadeslag heeft toegebracht.

Ook Mr. N. G. Pierson leverde in zijn zes lezingen over het cultuurstelsel critiek.

* * *

Het ontbreekt ons op deze plaats aan de ruimte een uitvoerige studie over dat cultuurstelsel en de critiek daarop te wijden. Wllicht komen wij daarop later terug.

Misschien zou het onrechtvaardig zijn, Graaf van den Bosch harde verwijten te doen. Het lag nu eenmaal niet in den geest des tijds aan economische menschenmin te beoefenen. Bovendien: het moederland kon de uitgaven niet meer bestrijden. Er moest geld komen. En eerst later is men gaan inzien, dat er beschavingsplichten waren, zonder welker vervulling alle koloniaal bezit gevaar liep.

* * *

Intusschen valt over Generaal van den Bosch's bestuur nog te zeggen, dat ons gezag door hem werd uitgebreid. In 1832 barstten op Sumatra's Westkust de gevaarlijke oproeren der Padries uit. Generaal Knoop heeft de bestrijding daarvan uitvoerig beschreven. Die beweging was zoo ernstig, dat Generaal van den Bosch ontheven werd van zijn ambt, dat door Baud zou worden waargenomen, en benoemd tot commissaris-generaal. Alle pogingen om het sterke Bondjol te veroveren, mislukten. Alleen gelukte het aan van den Bosch om Djambi — op de Oostkust van Sumatra — te onderwerpen.

In 1834 keerde generaal van den Bosch naar het vaderland terug.

* * *

Dit zijn, kort en droog verteld, de feiten. Men zou evenwel onrecht doen, wanneer men zou meenen, dat generaal Graaf van den Bosch niet behoorde tot de meest beteekenenden zijner „tijdgenooten." Willem I, die zijn plannen steunde, was een realist. Alleen het stoffelijk belang van zijn rijk trok hem aan. Misschien is dit een terugslag geweest op de aan idealogieën meer dan verzadigde dagen zijner jeugd.

In elk geval — wie hem practische plannen aan de hand deed, kon rekenen op zijn steun.

Van den Bosch werd bijna terstond na zijn terugkeer in het Vaderland Minister van Koloniën.

* * *

Het is merkwaardig evenwel in de debatten der Tweede Kamer *in dien tijd reeds* eenig weerstreven op te merken omtrent de wijze, waarop de gelden, uit Indië komende, werden besteed, zonder het Parlement daarin te kennen. Maar ook werd het cultuurstelsel zelf gecritiseerd. Hooren wij *eene* stem, die van W. A. Baron Schimmelpenninck van der Oye van de Poll:

„Men zegt n.l., dat de voordeelige toestand onzer „koloniale kas den naijver van Engeland zal gaan- „de maken en België zal nopen om ons de koloniën „hooger in aanslag te brengen. Ware ik overtuigd, „dat het inderdaad zoo gunstig met die kas en de „daarmede in verband staande Indische zaken ge- „legen is, ik zou de zwarigheid beaamd en welligt „gezwegen hebben. Maar nu Java volgens loopen- „de geruchten een Eldorado is geworden; nu er „geen koffiehuis is of men hoort er van de O. I. „millioenen spreken; nu een deskundig lid dezer „vergadering zulks zoo even aan de beginselen toe- „schreef, waarvan men nu weder uitgaat: nu acht „ik het zwijgen vrij wat gevaarlijker dan het op- „peren van bedenkingen.

„Zou men inderdaad de Engelschen voor zoo „onkundig in het vak der koloniën gelooven, dat „zij met onzen toestand onbekend blijven, of er „zich door laten blinden, men leze dan de werken „van *Raffles* en *Crawfurd*, men zie hunne agenten „op Java zelf, of bedenke wat zij zelven, allen „meester in het vak, doen. Toen zij in 1811 op Java „kwamen, schaften zij (hetgeen men wel is waar „aan een politieke berekening toeschreef) dadelijk „een stelsel af, waarvan men zich nu, behoudens „wijzigingen, goudbergen belooft; sedert de Noord- „Amerikaansche opstand hun betere inzigten over „het koloniale stelsel gaf, hebben zij, met voorzig- „tigheid, maar gestadig vooruitgaande, meer vrij- „zinnige beginselen in Bengalen aangekleefd. Zij „blijven overtuigd, dat een terugkeer tot gedwon- „gen kultuur en monopolie hen ten verderve zou- „de storten." [2])

In deze woorden straalt het liberaal beginsel door, dat zich tien jaar later (1844) door middel van de *negen mannen* der Grondwetsherziening baan zou breken. Evenwel ging de vergelijking met de Noord-Amerikanen niet geheel op. De Amerikanen waren afstammelingen van Engelsche en Hollandsche kolonisten, terwijl zeer zeker toen in Nederland het denkbeeld werd verdedigd — in tegenstelling met thans — dat Indië een Nederlandsche bezitting was.

De latere critiek op het cultuurstelsel bepaalde zich in hoofdzaak tot het verwijt, dat het cultuurstelsel niet gestrekt heeft de welvaart van den Javaan te bevorderen, maar die integendeel heeft belet en dat generaal van den Bosch te veel gezwicht is voor den aandrang uit Nederland om toch maar veel geld in de Nederlandsche schatkist te storten. Daarbij is ook veel knevelarij van den Javaan geschied, ondanks de woorden, waarmede de beginselen, waarop het cultuurstelsel berustte, zijn ingeleid, n.l.: „dat het geluk en de welvaart van den „Javaan de eerste zorg van het Gouvernement be- „hoort te wezen; en dat het beter is *geene* produk- „ten te verkrijgen, dan met krenking der plichten, „die wij aan de bevolking verschuldigd zijn."

* * *

De persoonlijkheid van generaal van den Bosch behoorde tot de zeer merkwaardige. Van 1795 tot 1808 had hij een zeer eervolle militaire loopbaan gevolgd. Door Daendels op verzoek ontslagen, had hij veel studie van Indische zaken gemaakt. Voor hem was — gelijk zijn cultuurstelsel-ontwerp bewijst — de V. O. I. C. nóg het best er in geslaagd den Javaan „op zijne eigene wijze" gelukkig te maken. De vruchten van zijn studie legde hij neer in zijn boek: „De Nederlandsche bezittingen in „Azië, Amerika en Afrika". Daarin bestreed hij de moderne Europeesche begrippen van Daendels, Raffles en Muntinghe. Hij was voorstander van een „geforceerde cultuur". Koning Willem I was het, gelijk wij reeds vermeldden, met hem eens. Van den Bosch had als commissaris-generaal in 1828 het bestuur gereorganiseerd, handel en industrie opnieuw geregeld. Teruggekeerd in Nederland, werd hij geroepen de plannen van den commissaris-generaal du Bus te beoordeelen. Maar van den Bosch was een tegenstander van diens Europeesch kolonisatie-ontwerp, waarvan du Bus, door middel van Europeesch kapitaal en vrije cultuur, veel verwachtte voor het herstel van het, door den Javaoorlog, zeer geteisterd Java.

Willem I benoemde daarom van den Bosch tot Gouverneur-Generaal. Elout was toen Minister van Koloniën en een tegenstander van het cultuurstelsel, door van den Bosch in eene uitvoerige Memorie (6 Maart 1829) ontwikkeld.

De Koning offerde toen Elout op en benoemde den Belg, van Gobbelschroy, tot Minister van Koloniën.

Van den Bosch kwam in Januari 1830 in Indië aan, maar kon „voor de beëindiging van den Javaoorlog er niet aan denken zijn stelsel in te voeren, waarbij hij op hevigen tegenstand van sommige leden van den Raad van Indië, als Merkus stuitte.

---

[2]) Nederlandsch-Indië in de Staten-Generaal sedert de G. W. van 1814, enz., door C. de Waal. IIde deel, blz. 73.

Maar het stelsel *werd ingevoerd* en leverde de verlangde millioenen op en meer. Blok zegt er van: „De ambtenaren, door persoonlijke voordeelen „gelokt, trachtten, met hulp van de eveneens bij „hooge opbrengsten belang hebbende regenten, die „opbrengsten zoo hoog mogelijk op te voeren en de „prijzen voor het product en den arbeid zoo laag „mogelijk te stellen; de beste landerijen in de des„sa's werden voor de gedwongen cultures in be„slag genomen; de macht der regenten-familiën „nam hand over hand toe en de willekeur was dik„wijls schrikbarend; de onwillige dorpelingen „werden met lijfstraffen en bedreigingen tot den „arbeid gedwongen, welke boven het oorspronke„lijk bedoelde aantal dagen en het ongelijk veel „meer dan het genoemde 1/5 voor gouvernements„cultuur bestemde werk, en wat het dagloon voor „den arbeid betrof, daarop leed de Javaansche be„volking zware korting; niet het minst door de „betaling in minderwaardig kopergeld; waar par„ticuliere industrie bij uitzondering werd toege„laten, zorgde het gouvernement, dat het van de „concurrentie geen last zou hebben. Geen rechten „werden geëerbiedigd, waar het belang der cultu„res sprak: de staat, koopman en industrieel te„vens, was onverbiddellijk. Zoo ontstond een ha„telijk dwangstelsel, waarbij de europeesche amb„tenaren en inlandsche hoofden gezamenlijk wel„voeren en de cultures groote voordeelen aan het „gouvernement opleverden, maar de arme Javaan, „nauwelijks meer grond overhoudend om zijn rijst „te telen, op den duur gruwelijk werd uitgemergeld, „zoo goed als zijn grond."

* * *

Er is redenen niet te twijfelen aan de goede bedoelingen van van den Bosch. Maar zijn stelsel heeft noch gestrekt om den naam Nederlander in Indië populair te maken, noch om Indië inderdaad economisch op de been te helpen.

Daarom wordt en werd van den Bosch door niemand, die vrijzinnig dacht of denkt, geprezen.

Maar het doel is bereikt.

Indië heeft Nederland gedurende tientallen van jaren de millioenen bezorgd, die het noodig had.

H. A. RITTER.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Korte mededeelingen.

Een bericht, als zou de *Koningin* haar 25-jarig jubileum in 1923 in Indië willen vieren, wordt door niemand geloofd.

De *kiesrecht-commissie* hield haar eerste vergaderingen en nam een voorloopig schema aan tot regeling van het kiesrecht voor desa-, regentschaps- en provinciale raden. Over het geheel verklaarde de commissie zich voor een organisch kiesrecht. De ideeën der Herzieningscommissie omtrent het kiesrecht vonden weinig aanhang. Begin Mei hoopt de commissie haar eindrapport te kunnen samenstellen.

De *assistenten-regeling* is met 1 Maart in Deli ingevoerd, maar werkt voorshands meer kwaads dan goeds voor de assistenten uit.

Oud-Delische assistenten, als gezaghebbers op de Buitengewesten geplaatst, voldoen over het algemeen zeer goed in den dienst. (*Sum. Post*).

Volgens de leiders der *N.-Guinea expeditie* blijkt, dat er op het hooggebergte van N.-G. niet zooveel sneeuw ligt als men zich dat voorstelt. Er woont een welvarende, tevreden bevolking.

Te Semarang is een malaise-commissie gevormd, die steun zal bieden aan de *werkloozen*. In Batavia zal een arbeidsbeurs voor de malaise-slachtoffers worden gesticht.

Coöperatie wil in Indië niet gedijen; een coöperatieve winkel te Soerabaya moest met een groot verlies onlangs gesloten worden en een dito te Buitenzorg gaat ook al niet te best.

Batavia's gemeenteraad besloot te berusten in de vernietiging van de *salarisregeling*.

De burgerij van *Banda* vraagt om de instelling van een gemeenteraad, wijl het Gouvernement niets voor het eiland doet; in *Padang* daarentegen begon men een act[illegible]m van den gemeenteraad verlost te worden, wijl de gemeenteraad niets doet. Waarom kiest men daar geen betere gemeenteraadsleden, vraagt *de Banier*.

Door den directeur van 's Lands plantentuin dr. W. M. Docters van Leeuwen werd te Buitenzorg een „zeer belangwekkende" lezing gehouden over de *bloembiologie* op den top van den Pangerango, toegelicht met tal van *lichtbeelden*. Ook te Medan hield dr. D. v. L. deze „onderhoudende en leerzame" lezing. Per s.s. *Vondel* is de heer D. v. L. met verlof naar Europa vertrokken. (*Loc.* 8 Maart en *Sum. Post* 13 Maart).

De heer *A. van Emmerik* schrijft in de *Loc.*, dat hij een *roaring trade* heeft met zijn bruine boonencultuur in de *Witte Kruis-Kolonie* boven Salatiga. Hij geeft een nieuw maandblad uit: „*De Vlijm*" (abonnementsprijs ƒ 2.50 's jaars). De heer *v. E.* zal te Batavia lezingen houden ten behoeve van een „*Indisch Bronbeek*". In zijn kolonie van 500 armen laat de heer v. E. vervaardigen cocosmatten, klos-kant van zeer sterk Iersch garen en macramé damestasschen, terwijl hij spoedig eigen geweven handdoeken in den handel hoopt te brengen.

Australische politici beweren, dat *Australië's handel met Java* vermindert door de slechte reputatie, welke Australië op handelsgebied geniet. De heer Herklots te Melbourne, had zelf Australische boter gezien, welke ongeschikt was voor de consumptie en honing, welke zeker nooit een bij had gezien. Hij dringt er op aan, dat de autoriteiten maatregelen nemen, dat alleen eerste kwaliteit artikelen worden geëxporteerd.

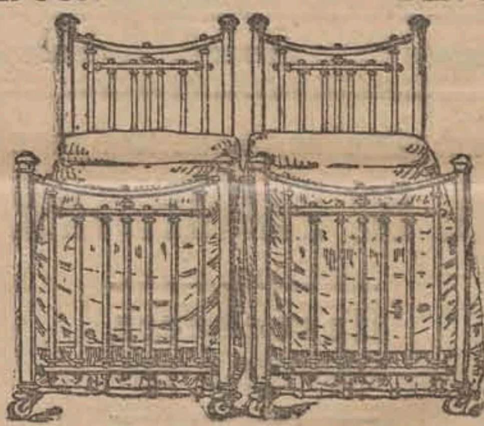
Ook pangeran Bey, de voorzitter der afd. Solo van *Boedi Oetomo*, kreeg opdracht van den Soenan om af te treden. De pangeran, die hieraan voldeed, belegde een vergadering der afdeeling Solo, waarin een motie werd aangenomen, inhoudende een afkeuring van het beleid van het hoofdbestuur inzake de pandhuisstaking. Thans heeft een uittocht plaats van Inlandsche ambtenaren uit Boedi Oetomo.

De geëxterneerde heer *Bergsma* is den 15en Maart op de *Tambora* naar Nederland vertrokken. De regeering heeft hem vergund zich door zijn gezin op gouvernementskosten te doen vergezellen. (*Loc.*).

De *Java-Bode* interviewde den directeur van Landbouw, die terugkeerde van *een studiereis naar de Philippijnen*. Hij was vol lof over den arbeid der Amerikanen. De rijstbouw is tengevolge van het grootgrondbezit aanmerkelijk beter dan in Ned.-Indië; er worden veel moderner gereedschappen gebruikt. De christelijke godsdienst onder de Inlanders droeg veel bij tot wegneming van belemmerend fatalisme, zoodat de werklust bevorderd werd. De dir. v. L. zal binnenkort een voordracht houden over het Philippijnsche landbouwonderwijs. Bij den Landvoogd zal de directeur zekere verbeteringen voor onze koloniën voorstellen.

De zendeling, gevestigd op Poeloe Tello, gaat, *na 32 jaren* op het eiland doorgebracht te hebben, met verlof naar Europa. Bij zijn vertrek van het eiland h[illegible] de zendeling een hartelijke huldebetuiging der bevolking in ontvangst te nemen. (*Loc.*).

In een interview deelde *de heer Muurling* aan de *Ind. Crt.* mede, dat hij bij zijn aankomst in Holland de door den minister afgewezen nivelleeringsvoorstellen niet bij den minister kan verdedigen. Hij kan zich niet als afgevaardigde van de Indische ambtenaren in Holland aandienen. 's Ministers motieven zijn hem onbekend. „Brief volgt, zeiden de berichten uit Holland." In den huidigen landvoogd treft den heer M. het meest zijne ongeloofelijke onvermoeibaarheid, elken dag opnieuw. Voor Indië acht de heer M. op het oogenblik het *meest* noodzakelijk: een kloppende begrooting. Zijn candida-

tuur voor de portefeuille van Minister van Koloniën — een bericht van de *Pr.-Bode* — is héél erg onwaarschijnlijk. De heer M. oordeelt, dat de *Ind. Courant* alle recht van bestaan heeft als orgaan, dat een belangrijke groep van de Europeesche bevolking in Indië vertgenwoordigt. Hij las in de kolommen verschillende verstandige artikelen, o.a. Swart's geest. Ze waren zéér goed.

Na een 3-jarig verblijf in Europa, is de in Deli bekende schilder *Jaap Dooijewaard* naar *Bali* vertrokken, waar hij zich voorstelt speciaal op figuurschilderen zich toe te leggen. (*N. v. d. D.*).

Naar aanleiding van den dood van Shackleton en de groote waarde van de film „De Zuidpool-expeditie 1914—1917", schrijft de *Deli Crt.* o.m.: Heel de wereld verliest aan Shackleton...... Engeland vooral. Maar Engeland bezit een rijkdom aan negatieven, die steeds zullen staven, wat de geschiedenis van hun grooten man zal vertellen. Is het opnieuw geen wenk voor heel de wereld, dus ook voor Nederland, vast te leggen voor regeering, rijk of stedelijk film-archief, alles wat van hooge interesse is en op heden gebeurt? *En voor de koloniën?*

De regeering van den Hedjaz heeft thans exorbitante douane-tarieven, terwijl de *pelgrimstarieven* zijn verhoogd. De Ned.-Indische regeering heeft de hoofden van gewestelijk bestuur aangeschreven om de pelgrims te waarschuwen. Volgens de *N. Soer. Crt.* zal dit wel *niet* van invloed zijn op de animo om naar het Heilige land te trekken! De aspirant-hadji *weet* nu eenmaal, dat hij daar geplunderd wordt; hij vindt het natuurlijk: *zonder* de rooverspractijken der bevolking van den Hedjaz zou de tocht aan emotie inboeten. De waarschuwing is goed bedoeld, maar veel effect zal zij niet hebben!

De *N. Soer. Crt.* van 8 en 9 Maart bevat een *belangwekkende correspondentie* uit 1919 over de S. I. in de Preanger, *tusschen den toenmaligen oud-regent van Soemedang en den Gouverneur-Generaal.* De regent wees op den geschapen wantoestand, de verregaande brutaliteit, de haat en de valschheid jegens de Regeering, de actie om haar omver te werpen. Zijn brief was een *cri de coeur* van den ouden vriend van het Nederlandsche Gezag, wijl deze in het gezag een geluk en een zegen zag voor zijn volk, voor het geheele Inlandsche volk. De critiek van den Pangeran op de S. I.-vereeniging slaat alleen op die vereenigingen, welke in relatie hebben gestaan met de afdeeling B in de Preanger en die zich daarmee hadden gecompromitteerd.

Een hoofdonderwijzer schrijft in de *N. Soer. Crt.* van 10 Maart over *„Opvoeding van- en Onderwijs voor het Indische kind."* De Indische Bond had besloten het hoofdbestuur te verzoeken een prijsvraag uit te schrijven over de beste opvoedingsmethode voor het Indische kind. Op de algemeene vergadering van het Indo-Europeesch Verbond zal aan de orde gesteld worden de onderwijs-kwestie; wie de inleider voor dit hoogst belangrijke onderwerp zal zijn, is nog niet bekend. Het is de eerste keer, dat onderwijskwesties aan de orde worden gesteld door de groep van loyale onderdanen, die den ruggegraat van het Nederlandsche gezag in Indië vormen en wier belangen zoo langzamerhand in de modder dreigden te verstikken. De waarschuwingen, die in dit blad reeds negen jaar lang hebben geklonken, zijn te veel verwaarloosd.

In het *Soer. Hbl.* van 11 Maart bespreekt de heer Van Loo *de exorbitante rechten van den G. G.* Hij acht het een typische coïncidentie, dat ongeveer gelijktijdig met het toepassen van de exorbitante rechten op de communisten Bergsma en Malakka, een studie verscheen van de hand van mr. P. H. C. Jongmans over „De exorbitante rechten van den G. G. in de practijk." De heer J. doet zich in zijn werk kennen als een oprecht vriend van de Indonesische bevolking, die zijn studie benutte om te doen uitkomen, dat de exorbitante rechten vooral werken tegenover de bevolking en aan deze werking hun grootste belang ontleenen. De heer v. L. beveelt de studie van mr. Jongmans aan in de aandacht van allen, die rechtstreeks dan wel zijdelings zijn betrokken bij de herziening van de staatsinstellingen van Indië of daarin belangstellen.

De Times Trade Supplement bevat een „hint" voor den Amerikaanschen geldbelegger en handelsman, die de aandacht ten volle waard is — zoo leest de *Java-Bode* in de mededeelingen van de Ned. Kamer van Koophandel te New York „*Ned.-Indië,*" zegt het blad, „verdient de volle belangstelling van den Britschen financier, koopman en scheepseigenaar, daar de imports en exports van die schoone eilanden zeer zeker elk jaar *met sprongen vooruit* zullen gaan! Ned.-Indië neemt een zeer gunstige plaats in de wereld in, de Indische havens zullen van steeds grooter belang worden voor de scheepvaart. Met het oog op toekomstige vooruitgang hebben de voorzichtige Hollanders de voornaamste havens belangrijk verbeterd en zetten dat werk voort; zij worden berekend op grooter „traffic". Een zelfde vooruitgang zal ongetwijfeld ook het lot zijn der andere eilanden van den archipel en Britsche handelsmenschen zullen groot profijt kunnen trekken van de expansie van het zakenleven, die zeer zeker overal in Ned.-Indië zal plaats hebben."

De personeelsvoorziening.

De *Loc.* van 14 Maart interrumpeert o.m.: Een uittreksel is ons den 13en Maart geseind uit het verslag der Nederlandsche Staatscommissie ter bevordering van de personeelsvoorziening voor den Indischen dienst. Dit uittreksel opnieuw excerpeerend, zien wij, dat de commissie in hoofdzaak aanbeveelt:

1°. voortdurende propaganda in Nederland;
2°. verbetering van aanvangsbezoldiging in Indië;
3°. verbetering van verlofs- en pensioenregeling.

De commissie bepleit geen algemeene tractementsverhooging. En nu treft ons het verband tusschen deze voorstellen en de met 24 tegen 9 stemmen door den Volksraad aangenomen motie-Ten Berge, bepleitend nivelleering op lager plan, doch met verbetering van de regelingen voor verlof en pensioen. Dien kant moet het uit. En dan zit in zulk een systeem meteen datgene, wat de Personeelsvoorzieningscommissie wil: de propaganda in Nederland. Immers, ieder ambtenaar met royale verlofbeurs, ieder onbekrompen-levend gepensionneerde maakt practische propaganda voor den Indischen dienst, doeltreffender dan door academische voordrachten kan worden bereikt.

De weg naar het compromis, waarin de regeering en een groot deel harer ambtenaren elkander kunnen ontmoeten is, dunkt ons, gewezen.

Voorschot op rechtdoening.

Aan de *Loc.* van 4 Maart ontleenen wij o.m.: De gerekte preventieve hechtenissen, in Indië opgelegd, worden meer en meer tot het ergste wat zich denken laat: een ingeburgerde misstand. Niet doeltreffender kan de rechtszekerheid worden ondermijnd dan door dit als 't ware gestadig en blindelings verstrekken van voorschot op een rechtdoening, waarvan men toch nimmer tevoren den uitslag weet. Er is in den Volksraad bij herhaling over geïnterpelleerd en nimmer is daar van regeeringswege het euvel als euvel ontkend; maar ondanks genoemde beloften van onderzoek en redres blijft het kwaad bestendigd. En het vreeselijkst is, dat zulk een kwaad alleen maar bij toeval de openbaarheid bereikt.

De achterstand bij de rechtspraak, de wortel van dit kwaad, moet welhaast onuitroeibaar zijn.

Men bedenke wel: het gebruik der voorloopige opsluiting kan zeer goed tot misbruik leiden. De zekerheid dat, wie eenmaal zit, zoo spoedig niet loskomt, wekt het gevaar van een misbruik: het opbergen van lastige elementen bij wijze van in voorschot toegediende straf; straf zonder voorafgaande openbare rechtspraak met al haar waarborgen voor onbevangenheid en onpartijdigheid.

De heer *Lievegoed* wijst niet anders dan op lijfsbescherming tegen den meest demoraliseerenden vorm van vrijheidsontneming.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Nogmaals de malaise in de Batikindustrie.

Ter hoofdplaats Soerakarta, waar de batikindustrie haar grootsten omvang heeft, heerscht thans groote malaise in den kainhandel.

Zeer aanzienlijk is de aanwezige voorraad kains, doch in den handel gaat zoo goed als niets om, tengevolge van gebrek aan koopkracht, die niet alleen op Java, doch ook op de Buitenbezittingen van Ned.-Indië en in de Straits Settlements wordt waargenomen.

Laatstgemelde streken waren vroeger een belangrijk afzetgebied voor het Ned.-Indische kainfabrikaat.

Het was vooral tengevolge van de loonstijging, waaronder de industrie leed, terwijl, gedurende den grooten oorlog, geen indigo werd uitgevoerd.

De handel in indigo herstelt zich thans en komen de agenten van de Duitsche fabrieken zich persoonlijk in de kainwinkels van de kwaliteit der artikelen overtuigen.

Verder is een bezwaar, dat tegenwoordig groote voorschotten moeten worden gegeven aan de batikwerkers, terwijl de betaling van de indigo, in tegenstelling met de vroegere betaling in termijnen, thans à contant moet geschieden.

Een en ander heeft tot gevolg, dat voor het batikbedrijf in den tegenwoordigen tijd veel grootere kapitalen noodig zijn dan weleer.

Waar men destijds zou hebben kunnen volstaan met een bedrijfskapitaal van ƒ 20.000, daar heeft men thans minstens ƒ 40.000 noodig.

De Arabische handelaren, die gewoonlijk de geldschieters zijn, onder de voorwaarde, dat de kains hun moeten worden geleverd, profiteeren van dien toestand en maken goede zaken.

Een andere opmerking van den schrijver in de „Perniagaän" van 5 Januari 1922 is, dat de kains tegenwoordig onderhevig zijn aan mode.

Wanneer een der Solosche prinsessen een kain van nieuw model draagt, wordt dit al spoedig door anderen overgenomen en nagevolgd en heeft de fabrikant zich daarnaar te schikken.

Draagt de bioscoop-artiste Eddy Pollo een bijzonder Indisch toilet, dat opvalt en aan de vrouwelijke toeschouwers behaagt, dan ziet men in Solo die dracht terstond door tal van personen overnemen.

In den Kraton van den Vorst vervaardigt men de batiks zelf.

Er zijn verschillende pogingen gedaan om de Arabische kooplieden buiten den batikhandel te houden, door coöperatieve actie van de gezamenlijke batikwerkers, doch men heeft daarbij geen succes gehad, hoofdzakelijk tengevolge van de omstandigheid, dat die personen weinig voor aaneensluiting voelen.

Bij de Chineesche batikhandelaren bestaat die aaneensluiting wel.

Groot nadeel wordt in de batikindustrie ondervonden, doordien de batikwerksters zoo slecht hare verplichtingen nakomen.

Men kan haar niet dwingen tot regelmatig dooren afwerken van het weefsel, dat halverwege niet in den steek mag worden gelaten.

Dikwijls hoort men, na genoten geldelijk voorschot, niets meer van haar.

Werkelijk bekwame batikwerksters zijn er niet veel en die er zijn, worden door de verschillende tokohouders overgehaald om bij hen in dienst te treden, hetgeen tot tal van verwikkelingen en ongenoegen aanleiding geeft.

De kains, welke in eigen woning worden gemaakt, dienen in den regel tot eigen gebruik.

De beroepswerksters werken bij en voor hen, die het best betalen.

De mannen tjappen, maar voor het fijnere werk wordt daarbij van de diensten van vrouwen gebruik gemaakt.

Wanneer door geldschieters de opdracht wordt gegeven kains te vervaardigen, dan verstrekt deze werkgever de stof en de indigo aan de kampongbewoners.

Dergelijke kampong-batikkerijen behooren meestal toe aan Javanen, andere Inlanders en Arabieren, hoewel de laatsten, als handelaren, meer als tusschenpersoon optreden.

Afgaande op hetgeen men ziet, zou men zeggen, dat het vooral de Chineesche handelaren zijn die netjes de zaken weten te regelen, welke met het batikbedrijf in verband staan.

De meeste batiksters behooren tot de inheemsche volksgroep.

Terwijl zij vroeger verfstof van de schors van bepaalde boomen en van de Timorsche bijenhoning gebruikten, bezigt men thans de parafineolie van de Dordtsche Petroleum Maatschappij, dan wel Europeesche verfstoffen, die zeer op prijs worden gesteld.

Zooals boven reeds werd gezegd, bestaan er zeer verschillende patronen van kains.

Elke batikwinkel heeft zijn eigen soort, hetgeen zichtbaar wordt gemaakt door op de kain het winkelmerk te drukken.

Wanneer de batikhandel bloeit, dan leven andere bedrijven, die er mede in verband staan, door levering van manufacturen, gereedschappen, enz. op, hetgeen men o.a. kan waarnemen in de afdeeling Lawean, waar de bevolking met den handel van witte katoenen stoffen een goed bestaan vindt.

Vroeger weefde men die stoffen plaatselijk.

Dat bedrijf is thans verdwenen, doch de handel is gebleven.

Behalve als geldschieters aan de batiksters, zijn de Arabieren de personen, die, terzake van den batikhandel, de betrekkingen onderhouden met de handelaren in de Straits Settlements.

Deze doen somtijds bestellingen van 2000 stuks, echter met den eisch, dat ze voor eigen rekening kunnen worden verkocht.

Tusschen de Chineesche batikhandelaren te Solo, Pekalongan en Cheribon bestaat onderling verkeer en worden onafgewerkte Solosche kains bijv. naar Pekalongan en Cheribon gezonden, met het doel daar ter plaatse de kleuren te versterken of te verhelderen.

Omgekeerd zenden de handelaren van beide laatstgenoemde plaatsen de onafgewerkte kains naar Solo ter voltooiing.

De gouvernementspandhuizen nemen geen onafgewerkte kains aan, doch te Solo bestaat een Bank, die daarin voorziet.

Er is een poging gedaan om de batikwerkers te Solo, waarvan er te veel zijn, naar elders te verplaatsen, doch tevergeefs.

De werkers wenschen te blijven op de plaats, waar zij nu eenmaal zijn.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Een en ander over de hoofdplaats Makasser.

Pedro schrijft van uit Makasser aan de redactie van de „Perniagaän" in het nummer van 5 Januari 1922, dat het marktbedrijf daar ter plaatse in zooverre verschilt met dat op Java, dat op eerstgemelde plaats, voor den verkoop van de te koop gestelde artikelen, tafels worden gebruikt. Aangezien de koopers en verkoopers op de markt nu niet altijd tot den opgevoeden maatschappelijken stand behooren, geven die tafels nog al aanleiding tot onhygiënische toestanden, al bestaat ook het feit, dat van tijd tot tijd schoonmaak wordt gehouden en de stank dan verdwijnt.

Dit heeft tot gevolg, dat er twee groepen van personen te Makasser bestaan, waarvan de eene zegt dat de markt schoon is en de andere beweert dat die plaats slecht onderhouden wordt, welke meening dan afhankelijk is van het oogenblik, waarop die passer in oogenschouw is genomen.

Het schijnt, volgens den schrijver, thans in de bedoeling te liggen verandering in dien toestand te brengen door omverhaling van de oude loodsen en er een modelpasser van te maken, eene aangelegenheid, welke, zooals van zelf spreekt, verband houdt met de hoegrootheid der geldsom, welke de gemeenteraad van Makasser daarvoor be-

schikbaar wil stellen, terwijl daarbij ook rekening zal moeten worden gehouden met de bestaande malaise, die, evenals op Java en elders, ook op Celebes heerscht.

Mag men de berichten gelooven, dan zou die gemeenteraad, voor het jaar 1922, de onkosten hebben begroot op ƒ 500, een bedrag, dat in den raad tot discussie aanleiding heeft gegeven en als te gering werd beschouwd.

Het lid, dat deze meening voorbracht, had, zegt de schrijver, de markt natuurlijk ongeveegd gezien, terwijl de burgemeester van Makasser, na plaatselijk onderzoek, een tegenovergesteld oordeel uitsprak, omdat men toen de passer behoorlijk schoon had gemaakt en gereinigd, met het gevolg, dat de som van ƒ 500 gehandhaafd bleef.

Hoewel dit onderhoudsbedrag verre van voldoende zal blijken te zijn, wil de schrijver een woord van lof niet onthouden en hoopt hij maar, dat men voorzieningen zal treffen, waarbij voorkomen wordt dat de Javaansche vrouwen te Makasser, in navolging van de zusters in Midden-Java, het markterrein voortdurend verontreinigen.

Voor het rein houden van de wegen op de hoofdplaats gebruikt het bestuur, evenals te Batavia en andere groote plaatsen, sproeiwagens.

Gelukkig is daarbij, dat het sproeiwater een minder onaangenamen geur heeft dan dat, hetwelk men in de hoofdstad van Ned.-Indië bezigt.

Te Makasser zijn de chauffeurs dezer sproeiwagens Inlanders, die, volgens den schrijver, veel absent zijn onder opgave van allerlei motieven.

Dan is de man ziek, dan weer blijft hij weg zonder opgave van redenen en dat werkelijke of gefingeerde ziekten van familieleden ook van dienst kunnen zijn, kan als voldoende bekend worden geacht.

Onder dergelijke omstandigheden de besproeiing van de hoofdplaats Makasser regelmatig te doen plaats vinden, is derhalve nog geen eenvoudige zaak.

Een ander onderwerp, dat de inwoners van Makasser bezig houdt, is de oprichting van een ziekenhuis, waartoe door den gemeenteraad van Makasser is besloten, doch welke inrichting niet tot stand schijnt te kunnen komen.

Het Chineesche gemeenteraadslid, de heer Sie Eng Hoeij, dat niet op zijn mondje is gevallen, heeft daarover vragen in den raad gesteld en ontving van den burgemeester bescheid in den vorm van de mededeeling, dat het onderwerp in handen was van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië en dat op de gedane voorstellen nog geen bericht was ontvangen.

Voor het geval de pestziekte zich te Makasser mocht vertoonen, beschikt men derhalve over geen ziekeninrichting, hetgeen bij verschillende volksgroepen aanleiding tot ongerustheid geeft.

Over het toekennen van duurtetoeslag aan de gemeente-ambtenaren zegt de schrijver, dat die toekenning geschiedt zonder dat het welmeenen gevraagd wordt van hen, die de gelden moeten opbrengen.

Een langdurig toekennen van zulk een toeslag moet tot belastingverhooging leiden, waarvoor de tijdsomstandigheden te moeilijk zijn.

De luxe artikelen ondergaan alleen een daling in prijs, doch de dagelijksche voedingsmiddelen blijven steeds duur, en daarmede heeft men rekening te houden in het belang van de bevolking van Makasser.

In verband daarmede is de duurtetoeslag der gemeente-ambtenaren voor het jaar 1922 verminderd met ongeveer ƒ 4000.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Oud-Javaansche Oorkonden.

Onder den titel „Oud-Javaansche oorkonden op steen uit de afdeeling Modjokerto", is de oud-regent van genoemde afdeeling, R. A. A. Kromodjoio Adi Negoro, bezig met het publiceeren van eenige der meest belangrijke inscripties van zijn gewest. Twee deeltjes zijn tot dusver (in 1921) verschenen, twee volgende zijn ter perse. Het eerste bevat de

wijdingsoorkonde van 1273 Çaka uit Singasari (deze is dus eigenlijk niet uit Modjokerto) en het voetstuk van Panggih uit 1294; het tweede het edict van Bakalan uit 856. Van deze inscripties worden eerst een foto en de transcriptie (in Javaansche letters) gegeven en vervolgens de nieuw-Javaansche en Nederlandsche vertaling, met aanteekeningen.

Wij vestigen op deze uitgave de aandacht, niet zoozeer als een nieuw bewijs van de belangstelling, die de bekende stichter en eere-conservator van het museum te Modjokerto voor de Javaansche oudheden koestert, als wel omdat het een poging is om deze oudheden nader te brengen tot de tegenwoordige Javanen. In dit opzicht hebben wij stellig met een belangrijk teeken des tijds te doen: aanleiding tot de publicatie werd gegeven door de talrijke verzoeken van Javaansche zijde, om eens iets meer van de oude oorkonden te vernemen. Zij is dan ook geheel voor Javanen bestemd; gedrukt voor rekening van den auteur en niet in den handel gebracht, worden deze boekjes gratis ter beschikking gesteld van belangstellenden, leerlingen van hoofdenscholen, kweekscholen, enz.

Mag men dus in verband met hare bedoeling aan deze uitgave geen wetenschappelijken maatstaf aanleggen (overleg met een deskundig epigraaf zou eenige onjuistheden hebben doen vermijden), zoo verdient zij in elk geval onze belangstelling als symptoom van het groeiend verlangen onder de Javanen om zich over deze zaken degelijke kennis te verwerven, en onze waardeering als de belangelooze poging van een landgenoot om aan dat verlangen tegemoet te komen.

Koloniale Historische Studiën.

Bijlage F van deel 43 der Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap bevat het „Eerste verslag van het Comité voor Koloniale Historische Studiën." In het vorig Koloniaal Weekblad wees de medewerker van de rubriek Curaçao reeds op dit verslag, met terzijdelating van de mededeelingen, welke op Oost-Indië betrekking hebben. Deze luiden, dat de publicatie-commissie zich bereids in verbinding heeft gesteld: 1. met den hr. F. P. Sollewijn Gelpke (sedert vervangen door den hr. H. Carpentier Alting) voor de bewerking van eene geschiedkundige verhandeling over de opheffing van het zgn. Preanger-stelsel. — 2. den hr. J. Ph. Petrus Blumberger, id. over het standpunt der Indische regeering inzake koloniale geschiedkundige studiën en de openbaarmaking van ambtelijke bescheiden. — 3. den hr. J. J. Verwijnen, id. over vroegere in N.-I. bestaan hebbende opleidingsinstellingen voor het leger en de marine, beschouwd uit een sociaal-economisch en politiek oogpunt. — 4. Mr. Nolst Trenité, voor de bewerking van in het Algemeene Rijksarchief berustende bescheiden van omstreeks 1743, handelende over agrarische aangelegenheden op Java.

Tectona. Boschbouwkundig tijdschrift.

Hoofdzakelijke inhoud der Maart-afl. Hervorming van de boschinrichting. Voorstel ter bereiking eener spoediger voltooiing van de bedrijfsregeling der djatibosschen op Java, door A. J. van Deventer. — Grootte van de enkele kapvlakte in houtvesterijen op Java, door C. L. M. Draaisma. — Acacia villosa Willd als plaatsvervanger voor Leucaena glauca Bth., door W. Versluys (handelt over tusschenplanting bij den aanleg van djaticultures). — Houtafvoer per vrachtauto van het complex Soebah van het boschdistrict Pekalongan-Kendal, door B. de Jong. — Nieuw-Guinea, djati en geen Hindoes, door E.-H. B. Brascamp. (De titel dezer verhandeling vereischt een korte toelichting. Schr. is van meening, dat de djati in het geheel niet voorkomt op Nieuw-Guinea, waardoor van zelf de veronderstelling, dat deze boom door de Hindoe's aldaar zou zijn gebracht, komt te vervallen. De hr. Br. betwijfelt het zelfs, of de Hindoe's ooit op Nieuw-Guinea zijn geweest). — Een djatiboom met ingesneden bladeren, door W. Versluys. — Het brandhoutverbruik van eenige spoorwegen op Java, door W. Zwart. — Voordracht over de hydrologische beteekenis van bosschen, door R. Wind (Alg. Ing. Congres, 1920).

De Jaarbeurs.

In aansluiting bij de desbetreffende mededeelingen in een der vorige Nrs. van het Indische tijdschrift „De Jaarbeurs", bevat No. 7 (van 1 April) een uittreksel van het besprokene op eene bijeenkomst met de residenten der Buitengewesten inzake bevordering der deelneming op de a.s. Jaarbeurs te Bandoeng door Inlandsche nijveren.

De Ingenieur.

De Dr. P. J. Stigter publiceert in No. 18 eene beschouwing over „De Nederlandsch-Indische kolenmijnbouw in 1921". In tegenstelling met de strekking van het betoog van ir. Caspersz (Het brandstoffenvraagstuk in Indië met betrekking tot de spoor- en tramwegen aldaar, in Ingenieur van 10 Dec. 1921), die, op grond van de abnormale prijzen in een betrekkelijk korte periode van brandstofschaarschte, meende te kunnen verlangen dat van Landswege zeer ingrijpende maatregelen van blijvenden aard zouden worden

getroffen om de kolenproductie van Indië nog sterker op te voeren, zegt ir. Stigter, dat de productieverhooging der Gouvernementsmijnen, naar den eisch van een degelijk economisch beleid, zeker niet grooter had mogen zijn dan zij geweest is.

Ned. Indisch Rubbertijdschrift.

Inhoud van 7e jaarg. No. 2 (1 April 1922). Rubber als ondernemingsproduct, als stapelartikel en als grondstof voor de industrie, door Dr. O. de Vries (Voordracht Ned. afd. N.-I. Mij. van Nijv. en Landb.). — Rubberverpakking, door Dr. O. de Vries. — Een middel tegen regenschade (bij het caoutchouc tappen), door A. J. J. Zwaardemaker. — De rol van eiwitachtige stoffen in de latex, door Dr. W. H. Arisz. — Productiebeperking en Regeerings-interventie in de rubbercultuur. — Vereeniging van administrateurs. — Winstaandeelkassen op de samenkomst der Indische landbouwtechnici, door Prof. Mr. J. C. Kielstra.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

De hr. S. A. Reitsma vult de geheele 5e afl. (van 3 Mei) met eene beschrijving van de tweede Indische Jaarbeurs (gehouden te Bandoeng in Sept. des vorigen jaars). Voor hen, die de vereeniging „Ned.-Indische Jaarbeurs" willen steunen of aan de derde Jaarbeurs willen deelnemen, laat de schr. nog eenige details volgen. Het artikel is fraai geïllustreerd.

De Tropische Natuur.

In het April-Nr. wijden de hh. Backer en Leefmans waardeerende woorden aan de nagedachtenis van den oud-majoor O. I. L. Ouwens, in zijn laatste levensjaren conservator van het Zoölogisch Museum te Buitenzorg, in welke betrekking hij groote populariteit genoot. — Van den overigen inhoud noemen we: De Ned.-Indische Lumnitzerasoorten en hunne verspreiding, door v. Sl. — Amerikaansche tropenvisschen, door J. H. Sieveking. — Een geval met een adjak (wilden hond), door G. A. Alberts. — Musa glauca Roxb.

Koloniale Studiën.

Febr. 1922. De invloed der malaise op den handel in inlandsche producten, door Th. Ligthart (schr. komt tot de slotsom, dat de Inl. producent van den crisis lang niet zwaar te lijden heeft als eenige Europeesche cultures en de handel). — Evenredige vertegenwoordiging voor Indië, door H. W. J. Priems (schr. ontwerpt een stelsel van evenredige vertegenwoordiging dat niet te ingewikkeld schijnt en toch aan eischen van billijkheid en consequentie voldoet). — Javaansche emigratie naar de buitengewesten, door J. P. Koster (Betoog dat het bevolken der buitengewesten, mits goed geleid, geen schipbreuk zal leiden op den wil of onwil der Javanen). — De Ambon-raad (met ill.), door Mr. H. Idema. — Het permanente Hof van Internationale Justitie ingewijd, door Mr. F. M. Baron van Asbeck. — Mapaloes, door W. J. Beck (Mapaloes is „onderling hulpbetoon" bij de Minahassa'ers). — Persoverzicht. (Kolonisatie naar Nieuw-Guinea. Enz.). — Wetgevende kroniek. — Financieel-economische kroniek. — Boekbespreking.

De West-Indische Gids.

Inhoud der Mei-afl.: Over het Orinoco-gebied (Venezolaansch of Spaansch Guyana). Lezing voor de afd. Suriname van het Alg. Ned. Verbond op 5 Oct. 1921 te Paramaribo gehouden, door J. W. Gonggrijp (met ill.). — Denkbeelden en plannen nopens een kustspoorweg in Suriname, door Jhr. L. C. van Panhuys. — E. B. (Economische Bond) en V. B. (Vrijheidsbond) in onze Indiën, door W. D. H. Baron van Asbeck. — Boschneger-herinneringen, door G. J. Staal. (Bijlage: Overeenkomst met de Aucaner-Boschnegers). — Aanwijzingen voor plantage-onderneming in Suriname 1735 (Volgens de memorie van vrouwe M. M. van Gerle, Weduwe Boxel), met Naschrift, door Mr. R. Bijlsma. — Lijst van bladen, uitgegeven in Curaçao. — Koloniale paedagogie een eeuw geleden.

Koloniaal Tijdschrift.

Jaarg. 1922, No. 3. De hr. Gonggrijp Sr. schrijft een Ter herdenking aan wijlen den oud-resident G. J. P. de la Valette, die o.a. vele jaren onder den schuilnaam Tertius een vaste rubriek voor het Kol. Tijdschr. bewerkte. — Verder bevat deze afl. Eenige aanteekeningen betreffende de Saksaks van Lombok, door A. W. L. Vogelesang. — Tojib, door O. Nieuwenhof (Verhaal van een Javaan, die door zijn vrouw bedrogen wordt; getroffen door den spot van zijn dorpsgenooten komt hij tot doodslag van zijn beleedigers en pleegt daarna zelfmoord). — Paditeelt en rijstvoorziening in Oostkust van Sumatra, door Dr. J. Broersma. (Dit opstel zal deel uitmaken van het tweede deel van het werk „Oostkust van Sumatra", dat over eenige maanden zal verschijnen). Het verslag van de Staatscommissie ter bevordering van de personeelsvoorziening voor den Indischen dienst, besproken door J. E. Bijlo. — Kroniek. — Vreemde Koloniën. — Economische kroniek.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

No. 40. De nieuw ontdekte vezelstof „Arghan", door A. L. — Over vermeerdering van ontwikkeling en energie in den Landbouw, door K. — Het vaderland van de Araucaria Excelsis, door D. N. — Bodemproductie en Volkshuishouding, door Prof. Dr. P. Mombert. — De nieuwe graansoort, (Adlaij, overeenkomend met de in Indië zeer bekende djali), door v. G. — „Self drinking tea", door A. E. Reynst. — Vereeniging van Administrateurs. — Ned.-Indische Vereeniging voor den Rubberhandel. Jaarverslag over 1921. — De cultures in het Banjoewangische. — De invloed van de „Colonial Preference Act" op de marktprijzen van de Ned.-Indische thee en op de Amsterdamsche theemarkt. — Mangga-teelt, door J. E. — Hoefverpleging, door J. W. Butner. — Landbouwpraktijk en volkswaardeering, door Dr. R. Broersma.

Mededeelingen Burgerl. Geneesk. Dienst.

Inhoud van deel III, jaarg. 1921. Verslag van de werkzaamheden verricht aan het Geneeskundig Laboratorium te Weltevreden gedurende het jaar 1920. — Enkele epidemiologische waarnemingen over de pest, door P. C. Flu. — Onderzoekingen over den levensduur van choleravibrionen en typhusbakteriën in septic banks, te Batavia, door P. C. Flu. — Onderzoekingen over de zelfreiniging van in groote reservoirs onder toetreding van het volle zonlicht bewaard water, door P. C. Flu. — Onderzoekingen over den levensduur van choleravibrionen en typhusbakteriën in zeewater, door P. C. Flu. — Beschouwingen naar aanleiding van een onderzoek over de verbreiding van Filaria bancrofti, onder de Inlandsche bevolking van Weltevreden, door P. C. Flu. — Mededeeling omtrent eenige proeven tot het ontratten van goederenloodsen door middel van zwaveldioxyde in zwakke concentratie, door J. van Slooten.

Ned.-Indië Oud en Nieuw.

De Mei-afl. wordt bijna geheel ingenomen door een studie van den hr. J. E. Jasper: Het stadje Koedoes en zijne oude kunst. De toegevoegde afbeeldingen, waaronder zeer fraaie, geven duidelijk aan, dat de houtsnijkunst van Koedoes (en Japara) op een bijzonder artistiek peil staat en als een wel voorname volkskunst, nalevend uit de stijlen van eeuwen her door rijke, juiste toepassingen en technische verbeteringen ontwikkeld, verlevendigd en tot nieuwen bloei gebracht verdient te werden. — Verder nog een geïllustreerd artikel: De batoe's larong (kist-steenen) in Boven-Djambi, onderafd. Bangko, door G. K. H. de Bont.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 18. Berichten van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 7. De aetherische oliën leverende planten van Ned. Oost-Indië en de bereiding van haar oliën, door Dr. A. W. K. de Jong (vervolg). — Verhouding van de op Java met sawahrijst en die met Europeesche cultuur beplante oppervlakte, door Mr. H. D. Rubenkoning. — Jodium, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Kamer van Koophandel en fabrieken te Rotterdam (overzicht van het jaarverslag over 1921). — Kultuurberichten en kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, enz. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft een literatuur-opgave over aetherische oliën, boschwezen, geneesmiddelen, gommen, voedings- en voedermiddelen.

Het Bongaais Verdrag.

Aldus de titel van het proefschrift, waarop de hr. F. W. Stapel den 5en dezer gepromoveerd is tot doctor in de letteren en wijsbegeerte aan de Rijks-Universiteit te Leiden.

Het zgn. Bongaaisch contract werd den 18en Nov. 1667 door Cornelis Speelman, in zijn legertent, tusschen Bongaai (Boengaya) en Barombong, twee kampongs in het rijk van Gowa of Makassar (Zuid-Celebes), gesloten met Hassan Oedin, vorst van Gowa, en waartoe kort daarna tal van Makassaarsche en Boegineesche vorsten toetraden. Dit contract, waarbij de macht van Makassar voor goed werd gebroken en dat in 1824 onder Van der Capellen is vernieuwd, heeft thans alleen nog geschiedkundige waarde.

De aanleiding tot het sluiten dezer overeenkomst wordt door Dr. Stapel uitvoerig uiteengezet, waarbij de lezer o.m. een helder inzicht krijgt in de betrekkingen der Oost-Indische Compagnie met het eens zoo machtige rijk van Makassar (Gowa en Tello).

De Indische cultures in 1921.

De hr. Th. op de Coul zet in het 3 Mei-Nr. van In- en Uitvoer zijne beschouwingen voort over onze Indische cultures in 1921 en hare vooruitzichten voor 1922. Schr. behandelt thans het artikel suiker. Ofschoon, zegt de hr. O. d. C., de voornaamste Indische suikerondernemingen nog geen exploitatie-rekeningen gepubliceerd hebben en men dus nog geen juist beeld kan krijgen van den kostprijs van Java-suiker in 1921, mag toch met vrij groote zekerheid worden aangenomen, dat de goed rendeerende fabrieken bevredigende winsten hebben kunnen boeken. Ook noemt

BESCHIKBAAR.

BESCHIKBAAR.

schr. de vooruitzichten voor 1922 niet ongunstig om de volgende redenen: 1. Verlaging van den kostprijs. 2. Bevredigende vóór-verkoopen van den oogst 1922. 3. De statistische positie van suiker is niet ongunstig.

* * *

De Indische landbouw op de voorjaarsbeurs 1922 te Utrecht (Cultura, April 1922).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. No. 12—13. Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden. Afdeeling Pers. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Post-, Telegraaf- en Telefoongids voor Ned.-Indië. 26e Jaargang 1922. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Herinneringen aan een Indisch garnizoensplaatsje, door M. C. van Rouveroy v. Nieuwaal. (Eigen Haard, No. 19).

Samenwerking tusschen de verschillende locale raden (ter onderlinge voorlichting en gemeenschappelijke behartiging van belangen). — Volkshuisvestingcongres (voorloopig programma). (Locale Belangen, 1 April '22).

Boudewijnse en van Soest. De Indo-Nederlandsche wetgeving. Staatsblad van Ned.-Indië voor het jaar 1919, bewerkt en met aanteekeningen voorzien door Mr. F. C. Hekmeijer (85e afl. 1919, No. 1—348). (Amsterdam, Uitg. Mij. „Elsevier").

De uitvoer van Java en Madoera gedurende 1921 (slot). (Korte Berichten, 30 Maart '22).

Jaarverslag over 1921 van het Hoofdbestuur van het Alg. Ned. Verbond. (Oost-Indië, Suriname, Antillen). — Hoe groot is Insulinde? door v. L. (Neerlandia, Mei '22).

Pastoor Verbraak (naar aanleiding van zijn geschilderd portret, aangeboden aan het Museum-Boymans te Rotterdam door de Onderoff. Ver. „Madjoe"). (St. Claverbond, Mei '22).

Water power resources of the Netherlands East Indies. — Tea production in the Netherlands East Indies. (Holland and her Colonies, April '22).

Radio in Indië, door W. J. Lugard. — Het leven van den suikerchemist in Ned.-Indië (vervolg). — (Orang Peladang, April '22).

De achtergrond van onze kinderwetgeving, door P. Kuylman. — Onze kinderen in Indië, door A. J. L. L. E. — Een pleidooi voor Banda en Nederlands verwaarloosde monumenten. (De Indische Post, 8 April '22).

Suriname.

In de zitting van 5 Mei van de Eerste Kamer is de begrooting van Suriname voor 1922 zonder een woord van debat goedgekeurd. Hoewel het mosterd na den maaltijd is, ontleenen wij aan de memorie van antwoord van den Minister over het wetsontwerp het een en ander. Het stuk is, naar onzen indruk, in anderen stijl gehouden dan wij gewoon zijn van de stukken, die van de afdeeling West-Indische zaken van het Departement uitgaan.

De zeer ongunstige stand der geldmiddelen van de kolonie vervult ook den Minister met bezorgdheid. Hij is er van overtuigd, dat ingrijpende maatregelen zullen moeten worden genomen en dat met nadruk de eisch moet worden gesteld van beperking van uitgaven waar dit maar eenigszins mogelijk is; inzonderheid door vereenvoudiging van de administratie en het tot engere grenzen terugbrengen van de bestuursbemoeienis.

De stand der geldmiddelen zou minder verontrustend zijn dan nu het geval is, indien niet de inzinking was ingetreden, waarvan de gansche wereld thans den terugslag ondervindt.

Evenals in zoovele andere landen wordt voorts ook in Suriname de opbrengst der belastingen en middelen van anderen aard in groote mate gedrukt door de gevolgen van de algemeene economische inzinking, ondanks de omstandigheid, dat in den laatsten tijd in de fiscale heffingen verzwaringen tot een geraamd bedrag van ongeveer een millioen gulden tot stand zijn gebracht.

De voorspelling, dat nimmer een eind zal komen aan de jaarlijksche tekorten, welke thans door Nederland moeten worden bijgepast, vermag de Minister bij voorbaat niet te onderschrijven, al moet hij erkennen, dat eene retrospectieve beschouwing ten aanzien van den loop van die tekorten en van den uitslag der aangewende pogingen om de kolonie tot hoogeren graad van economische ontwikkeling te brengen, tot weinig opwekkende indrukken aanleiding kan geven. De Minister vleit zich niet met de verwachting, dat het tijdperk van de jaarlijksche bijdragen uit de Moederlandsche schatkist aan de koloniale geldmiddelen eerlang zal kunnen worden afgesloten, hij voorziet zelfs de mogelijkheid, dat de naaste toekomst integendeel nog verzwaring van die lasten zal brengen. Maar een en ander sluit niet in dat, afgescheiden nog van de te verwachten geleidelijke verlichting van den druk, welken de wereldcrisis thans uitoefent, elke voorspiegeling van betere dagen voor Suriname als een hersenschim zou moeten worden ter zijde gesteld. De geschiedenis van de Europeesche koloniën in West-Indië kent meer dan één voorbeeld van verrassenden ommekeer in den economischen en als gevolg daarvan in den geldelijken toestand van gewesten, ten aanzien waarvan onder den indruk van doorleefde tijdperken van aanhoudende depressie het vertrouwen in de toekomst ondanks de aanwezigheid van gunstige elementen verloren was gegaan. Het was telkens de energie van den particulieren ondernemer, gesteund door goed gekozen maatregelen van Overheidswege, die na ernstig streven uitkomst bracht.

De Minister ziet niet in, waarom het ten aanzien van Suriname niet evenzoo zou kunnen gaan. Inzonderheid staat hem hierbij voor den geest de mogelijkheid van een krachtigen opbloei van het groot-landbouwbedrijf in de kolonie. Factoren van gewichtige economische beteekenis zijn daarbij gelegen in de cultuurwaarde van den zeer vruchtbaren bodem, de klimatologische geschiktheid van het land voor de productie van bijna elk tropisch export-gewas, het voor een weinig kostbaar binnenlandsch transport geëigend stelsel van waterwegen, de gunstige ligging van het gewest ten aanzien van de wereldmarkten voor de gewonnen producten en de door de uitgestrektheid van het land geboden gelegenheid tot groote expansie van de ondernemingen.

Indien het gelukken mag, bij de nadering van betere dagen in den algemeenen wereldtoestand, ondernemers van groote tropische cultures, die niet alleen over kennis en ervaring maar ook over krachtige geldbronnen beschikken, belang in te boezemen voor de kolonie Suriname en intusschen proefondervindelijk gunstige vooruitzichten gewettigd zijn gebleken ten aanzien van toepassing der moderne techniek in het groot-landbouwbedrijf op terreinen, welke bij deugdelijk onderzoek voor exploitatie tot dat doel geschikt zijn bevonden, kan, naar de meening van den Minister, de mogelijkheid van een opheffing van de kolonie uit haar huidigen staat op goede gronden worden tegemoet gezien. In den kleinen landbouw zal daarnaast het middel worden gevonden om de ten deele van elders te verkrijgen arbeidskrachten aan het land te binden.

Daargelaten of onder betere tijdsomstandigheden zelfs offers van 25 millioen gulden en meer voor den Staat niet gewettigd zouden kunnen zijn, om aan de jaarlijks terugkeerende Rijksbijdragen een einde te doen komen — de Minister zou in beginsel reeds eene exploitatie van de hulpbronnen der kolonie als in dezen bedoeld, door de Overheid, niet verkiezen.

De Minister sluit zich geheel aan bij de bestrijding van de meening, dat de resultaten van de zending en van hetgeen van bestuurswege op het gebied van den landbouw wordt gedaan, gering zouden zijn.

Aan de werkzaamheid van de Protestantsche zendelingen en de Roomsch Katholieke missionarissen is de kolonie, en inzonderheid de inheemsche bevolking, inderdaad zeer veel verschuldigd.

De gedachte, om in den afstand van de kolonie aan een andere mogendheid de oplossing van het vraagstuk der economische opheffing van Suriname

te zoeken, is, zooals de Minister reeds meer te kennen gaf, z.i. niet voor overweging vatbaar. Terecht wordt in het Voorloopig Verslag aangeteekend, dat het hier niet enkel gaat om de waardigheid van Nederland tegenover anderen, doch ook om de moreele verplichting om in den eigen kring samen te houden wat samengegroeid is.

De vraag, welke beslissing ten aanzien van de Lawaspoorweg zal moeten worden genomen, is bij den Gouverneur in overweging.

Inderdaad hebben proefnemingen met verscheping van sinaasappelen uit Suriname naar Nederland, buiten koelruimten, bevredigende resultaten opgeleverd; deze van particuliere zijde ondernomen proeven, welke voor de ontwikkeling in de kolonie van eene fruitcultuur voor export van groote beteekenis zouden kunnen zijn, worden voortgezet, ten einde tot besliste gevolgtrekkingen te kunnen komen. Het product is hier te lande goed beoordeeld en zou, in groote hoeveelheden aangevoerd en tegen concurreerende prijzen verkrijgbaar gesteld, mogelijk in Europa zich een gereede markt kunnen verwerven.

Wij zijn zoo vrij onze meening te handhaven, dat voor het tot stand komen van een fruitexport — ook van andere vruchten dan sinaasappelen — koelruimten noodzakelijk zijn.

De vraag, of de huidige Gouverneur zich slechts voor twee jaren heeft verbonden om het bestuur der kolonie te voeren, wordt ontkennend beantwoord.

* * *

Commissie van advies wijziging regeeringsreglementen Suriname en Curaçao.

Bij beschikking van den Minister van Koloniën is ingesteld een commissie, aan welke wordt opgedragen aan hem advies uit te brengen:

a. omtrent de wijzigingen, welke met inachtneming van de wederzijdsche belangen van moederland en koloniën in de Regeeringsreglementen van Suriname en van Curaçao zouden moeten worden aangebracht:

1°. in verband met de art. 61, 62 en 62bis van de Grondwet, zooals die luiden in de wet tot het in overweging nemen van een voorstel van verandering van het IIde hoofdstuk der Grondwet;

2°. in verband met instelling van plaatselijke besturen in bevolkingscentra, welke er zich toe leenen om ter voorziening in locale behoeften geheel of ten deele op eigen kracht te steunen;

b. omtrent de mogelijkheid van verwezenlijking van het denkbeeld, om door tijdelijke overbrenging geheel of ten deele, naar de Staatsbegrooting van bepaalde uitgaven, dan wel op uit een practisch oogpunt aannemelijke andere wijze, voor Suriname en voor Curaçao sluitende koloniale begrootingen te verkrijgen en te behouden.

Benoemd zijn in deze commissie:

tot lid en voorzitter de heer G. J. Staal, oud-Gouverneur van Suriname, te 's-Gravenhage;

tot leden de heeren: prof. mr. dr. H. W. C. Bordewijk, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Groningen; D. Coutinho, oud-lid van de koloniale staten van Suriname, te 's-Gravenhage; mr. dr. W. Dijckmeester, oud-lid van de koloniale staten van Suriname, te Amsterdam; mr. B. de Gaay Fortman, oud-lid van het hof van justitie in Curaçao, te Dordrecht; jhr. W. C. de Jonge, lid van de Tweede Kamer, te Bilthoven; mr. Th. J. A. Nuijens, oud-Gouverneur van Curaçao, te Haarlem; A. C. A. van Vuuren, lid van de Tweede Kamer, te 's-Gravenhage, en tot lid en secretaris de heer W. G. van Wettum, oud-Nederlandsch-Indisch hoofdambtenaar, te 's-Gravenhage.

* * *

Door bemiddeling van den gouverneur van Suriname zal op de a.s. Nederlandsche Jaarbeurs, welke van 4—9 September te Utrecht wordt gehouden, in de koloniale afdeeling een belangrijke zending producten en fabrikaten uit Suriname ten toongesteld worden. De directeur van den landbouw te Paramaribo heeft de voorbereiding van een zoo veelzijdig mogelijke inzending op zich genomen.

* * *

Aan de „N. R. Ct." van 3 Mei, Av.bl. B. ontleenen wij het volgende:

In Februari meldde de correspondent van de „Times" te Soeva (Fidzji-eilanden), dat veelbelovende uitkomsten waren bereikt met koolstoftetra-chloride bij de behandeling van de wormziekte van mijnwerkers (ankylostomiasis). In een telegram van 1 Mei bericht dezelfde correspondent, dat thans ruim 12000 gevallen met succes met dit middel zijn behandeld. Controle-proeven hebben aangetoond, dat 98 pct. van de wormen met een dosis uitgedreven en dat 90 pct. van de patiënten met een enkele dosis genezen zijn.

* * *

Onder het hoofd „*Tijger in de School*" schrijft „*De West*" van 31 Maart — niet 1 April! — het volgende:

„Het volgend tooneel, dat schier een sprookje lijkt, heeft zich Dinsdag in werkelijkheid afgespeeld in de goede stad onzer inwoning.

In de bewaarschoolklasse der Rust en Vredeschool zit de juffrouw voor het open raam. De kinderen luisteren met open mond naar hare wijsheid. Plotseling springt pardoes door het open raam een tijger naar binnen. Hij springt over het hoofd van de doodelijk verschrikte juffrouw en komt midden in de klasse terecht. Geweldige consternatie. De kinderen stuiven naar alle kanten uiteen. Maar spoedig ontdekt men dat het roofdier (een jong beest) niemand achterna zit, doch integendeel zelf wegloopt. Nu worden de bordjes verhangen en weldra ziet men een algemeene jacht op het beest, dat inmiddels de wijk heeft genomen naar het erf. In strijd met het spreekwoord: vele honden zijn der hazen dood, blijft de tijger ongedeerd bij de algemeene vervolging. Hij glipt door de heg naar een naburig erf. Doch hier stuit hij op een Indiaan, die hem met zijn pijlen doorboort. Dezelfde Indiaan had reeds buiten jacht gemaakt op het dier en het was bij de achtervolging, dat het dier in doodsangst de school binnensprong.

Wij hopen, dat de huid van den jongen tijger voor de school bewaard blijft, als een herinnering aan dit zeldzaam avontuur."

* * *

„*De West*" van 4 April bericht de terugkomst van de heeren Prof. Stahel en Gonggrijp van hun reis naar de Hendriktop in Boven Saramacca. In ons volgend nummer komen wij op de reis terug.

* * *

De directeur-generaal der posterijen en telegrafie maakt bekend, dat met het stoomschip Van Rensselaer van den Kon. West-Indischen Maildienst, dat op 12 Mei uit Amsterdam zal vertrekken, een brievenmaal zal worden verzonden aan Hr. Ms. pantserdekschip „Zeeland" te Paramaribo.

Indien belanghebbenden hun brieven en andere stukken in deze brievenmaal wenschen opgenomen te zien, behooren dezelve voldoende gefrankeerd te worden en voorzien te zijn van twee elkander snijdende lijnen over het geheele adres, loopende van den eenen hoek naar den anderen.

De verzending van brievenmalen aan genoemd oorlogsschip na 12 Mei zal nader worden bekend gemaakt.

Curaçao.

De Commissie voor de herziening van het Regeeringsreglement.

Zooals uit de opdracht der commissie, welker samenstelling onder *Suriname* is meegedeeld, volgt, is hare taak eene beperkte. Zij zal niet over andere wijzigingen in het Regeeringsreglement hebben te adviseeren dan in verband met de Grondwetsherziening en de instelling van plaatselijke besturen

noodig moeten worden geacht. Wat deze laatste betreft — *de wenschelijkheid* van instelling van zoodanige plaatselijke besturen schijnt hierbij aangenomen te zijn. De vragen, die wij in ons blad van 20 April l.l. aanroerden, en die de Minister in de 1e Kamer toezegde bij bovenbedoelde herziening onder de oogen te zullen zien, valt hier buiten.

Daarnaast staat de opdracht omtrent de middeln tot verkrijging der sluitende begrootingen. Het denkbeeld van tijdelijke overbrenging van bepaalde uitgaven naar de Staatsbegrooting, door den Kolonialen Raad aanbevolen, wordt als *een* middel uitdrukkelijk ter overweging aangeboden.

Begrooting 1922.

De M. v. A. der 1e Kamer luidt aldus:

Het sedert 1913 toegenomen tekort op de koloniale rekening van Curaçao heeft evenzeer als dat op de rekening van Suriname de volle aandacht van den Minister van Koloniën. Bij zijn streven om tot bezuiniging in de administratie te geraken zal de Gouverneur ongetwijfeld ook de vraag overwegen of, gelet op het kleine zielental en de geringe beteekenis van de Bovenwindsche eilanden, de juiste verhoudingen bij den opzet van den bestuursdienst aldaar uit het oog zijn verloren.

De hoogere opbrengst der middelen als gevolg van de voorgenomen herziening der belastingen wordt op *f* 420.000 geraamd.

Bij het onderwijs op de scholen der Bovenwindsche eilanden wordt niet meer het Nederlandsch, maar het Engelsch als voertaal gebezigd, hetgeen aan de uitkomsten van het onderwijs ten goede is gekomen.

De begrooting is, gelijk te verwachten was, 5 dezer zonder mondelinge gedachtenwisseling aangenomen.

Personalia.

De nieuwe directeur van den gezondheidsdienst, Dr. A. J. H. Bergmann, is op Curaçao aangekomen.

Tot dokter in het 4e en 5e district op Curaçao is benoemd dr. J. Benesch.

Dokter Ferguson is als buitengewoon gouvernementsgeneeskundige voor oogheelkundige behandeling op verzoek eervol ontslagen. Naar wij vernemen, komt dokter Ferguson naar Holland.

Koloniale Staatsinrichting.

De heer H. J. C. Bodenburg Hellmund heeft in eenige artikelen in *Voz di Pueblo* zijne gedachten uitgewerkt over de toekomstige inrichting van het bestuur der kolonie. In het nummer van 6 April l.l. van dit blad resumeert hij aldus:

Een Gouverneur, ongeveer overeenkomende met een Minister in Nederland.

Een Raad van Bestuur, overeenkomende ongeveer met den Raad van State.

Een Koloniale Raad, ongeveer overeenkomende met de Tweede Kamer en verder voor ieder eiland een bestuur, overeenkomende met het bestuur in de gemeenten in Nederland.

Begrooting 1923.

Aan eene Nota betreffende den toestand van de financiën der kolonie ontleenen wij het volgende:

Bij het ontwerpen der begrooting is ernstig rekening gehouden met de financieele moeilijkheden, waarmede het Moederland te kampen heeft en de uitgaven zijn dan ook tot het onvermijdelijke teruggebracht. Het streven naar eene verlaging van het Rijkssubsidie, dat reeds vroeger als juist is erkend, is thans meer dan ooit door de noodzakelijkheid geboden. Deze verlaging zal moeten worden overwogen en iedere nieuwe uitgaaf zooveel mogelijk zal moeten worden vermeden.

De afdeelingen, die eene verhooging aanwijzen, hebben dit dan ook in het algemeen niet te wijten aan voorgenomen nieuwe maatregelen, maar aan maatregelen, die onafwijsbaar zijn gebleken.

De verhooging van afdeeling I toch is te wijten aan de verhooging van den post „Kosten verbonden aan het vervoer van personen en goederen voor rekening der kolonie tusschen de eilanden der kolonie onderling”, welke post gesteld is op ongeveer het in 1921 uitgegeven bedrag.

De verhooging van afdeeling IV is voor een deel te wijten aan de hoogere ramingen van de uitgaven voor de posten voor draadlooze telegrafie, noodzakelijk in verband met de toeneming van het gebruik dat van draadlooze telegrafie wordt gemaakt en met de opening van den post op St. Martin, en aan de uitgaven voor de verbetering van de stations op Aruba en Bonaire. Voorts is de verhooging van deze afdeeling te wijten aan de hoogere raming van den post „Verlies op wissels afgegeven op het Departement van Koloniën,” welke uitgaven niet in de hand is.

De verhooging van afdeeling IX is een gevolg van het uitvoeren der pensioenverordeningen.

De verlaging der verschillende andere afdeelingen is niet dan door groote opofferingen verkregen. Maatregelen, die zeer nuttig zijn, werden uitgesteld tot betere tijden. Zoo zijn niet opnieuw geraamd de bouw van een nieuw tolkantoor en de bouw van een nieuw postkantoor. Eveneens is de subsidie aan de R. K. missie voor den bouw van 3 scholen in de buitendistricten niet op de begrooting gebracht. De economische maatregelen in verband met verbetering van landbouw en veeteelt zullen op kleinere schaal dan oorspronkelijk voorgenomen was, worden ter hand genomen. Schoolvoeding wordt tot het minimum beperkt, het verleenen van studiebeurzen eveneens. Ook zal ernstig getracht worden beneden de geraamde *f* 525.000 voor verbetering van bezoldigingen, enz. te blijven.

De middelen en inkomsten tot bestrijding der uitgaven zijn geraamd op	*f* 1.408.65
Uit leening te verkrijgen gelden op ...	„ 70.00
Bijdrage uit 's Rijks schatkist tot aanvulling der koloniale middelen op	„ 1.223.57
	f 2.702.22

De belastingen zijn geraamd op *f* 1.024.750 of *f* 138.620 meer dan voor 1922.

Deze hoogere raming is voornamelijk toe te schrijven aan een verwachte hoogere opbrengst der gedistilleerdaccijns ad *f* 102.100, in verband met de opbrengst over 1921, alsmede aan de hoogere ramingen der kohierbelastingen in verband met het bedrag der kohieren van 1921.

De raming van de inkomsten van onderscheiden aard is *f* 32.499 lager dan die voor 1922.

Tegenover een hoogere raming van de inkomsten van de posterij en van de opbrengst van de posten voor draadlooze telegrafie van in totaal *f* 27.850, staat het niet meer ramen van het middel „Terugbetaling door de telegraafkabelmaatschappij van door haar verschuldigde renten wegens uit de koloniale kas ontvangen en inmiddels terugbetaalde gelden ter zake van den haar verleenden waarborg”, ad *f* 24.000 en een lagere raming van het middel „Kortingen op de inkomsten van ambtenaren wegens pensioen”, ad *f* 38.000, een en ander in verband met de verwachting, dat de telegraafkabelmaatschappij in 1922 het door haar nog verschuldigde zal afbetalen en in verband met de voorgenomen afschaffing van de korting voor eigen pensioen door ambtenaren en gepensionneerden en van de korting voor weduwen- en weezenpensioen door gehuwde ambtenaren.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen.

Het overschot van het Duitsche bezit in de koloniën.

Het officieele bureau, ingesteld tot vaststelling van de vergoedingen, welke toekomen aan hen, die bezittingen in de Duitsche koloniën hadden, heeft den tot nu toe bereikten uitslag ter kennis gebracht van het „Comité voor de eenheid en de toekomst der koloniën”, dat zijn zetel te Leipzig heeft. Tot ultimo Januari 1922 waren 17419 aanvragen voor schadeloosstelling ingekomen, het geding was toen afgeloopen voor 12026 ervan. Voor 9216 was het rechtmatige der aanvraag erkend. Nu is de regeering er echter nog niet in geslaagd de wijze vast te stellen, waardoor het recht ook erkend zal worden en de ten uitvoerlegging en

afwikkeling in een wet worden aangegeven. De bezwaren van economischen, juridischen en politieken aard blijven tot nu toe onoverkomenlijke hinderpalen opwerpen. Er wordt echter ernstig overleg over gepleegd.

Volgens een statistiek van de Duitsche economische wereldvereeniging, zou het totaal van het in de Duitsche koloniën geleden verlies, op 700 à 750 millioen goud-mark zijn te schatten, hieronder begrepen de door den oorlog veroorzaakte schade. Dit wordt als volgt benaderend gespecificeerd.

Oost Afrika 221 m.; Z. W. A. 76 m.; Kameroen 152 m.; Togo 16 m.; Eilanden in de Pacifique 120 m.

Afgescheiden nog van de oplossing der moeilijkheden, waarin de kwesties verward zijn, lijken nu de vooruitzichten op het krijgen van een eenigszins waardevolle schadeloosstelling toch heel gering.

Voor de betaling wordt gesproken over 4 pCt. schatkistbons op zes maanden. De Afrika Nachrichten rekent voor, hoe de voormalige eigenaar van een bezitting, die op 1 millioen *goud* mark wordt gewaardeerd, na verrekening van alle kosten en verplichte uitgaven, 567580 *papier* mark kan ontvangen. De koerswaarde van de papiermark werd toen nog op 1/40 van zijn uitgedrukte waarde gesteld, sedert is die verhouding nog ongunstiger geworden: Wil de eigenaar der voormalig koloniale bezitting het te ontvangen bedrag elders weer in grondbezit omzetten, dan komt hier voor slechts een treurig restantje van zijn millioen terecht.

Minister Franck en generaal Tombeur te Parijs.

De Ligue Coloniale et maritime française, die onlangs maarschalk Leautey en generaal Gouraud, in een daarvoor speciaal belegde bijeenkomst heeft gehuldigd, heeft dit nu ook gedaan voor den Belgischen minister van koloniën Louis Franck, en voor den generaal, die de Belgische troepen heeft aangevoerd, welke in Duitsch Oost-Afrika, met de Fransche en Britsche afdeelingen den moeilijken strijd volbrachten en als bevelhebber in Kongo bijzondere verdiensten heeft. In de, in de Sorbonne te Parijs, georganiseerde vergadering, waar ook vele autoriteiten tegenwoordig waren, heeft de lof der leiders van de Belgische politiek in Kongo natuurlijk een ruime plaats ingenomen, maar de door minister Franck zelf gegeven uiteenzetting van hetgeen België in Afrika verricht heeft en zich voorstelt alsnog te verrichten, was toch tot de hoofdschotel van den avond gemaakt. Bij zijn aankomst te Parijs had hij aan een vertegenwoordiger van La Dépêche Coloniale reeds gelegenheid gegeven een vragenverslag op te maken, en aangezien hierin de hoofdpunten aangeroerd werden, die het zakelijke gevormd hebben van zijn talentvolle rede in de Sorbonne, meenen wij te kunnen volstaan met een korte weergave van dit verslag.

Wel heeft de kolonie ook geleden onder de wereld-malaise, maar haar innerlijke kracht doet haar deze ondergaan zonder bedreiging voor haar welvaart.

De te volgen staatkunde berust in de allereerste plaats op de nijverheid. Eenerzijds zijn daarom de middelen uit te breiden, welke de kolonie voor haar ontwikkeling behoeft, zooals spoorwegen, havens, wegen, anderzijds worden de economische diensten, die onder het bestuur stonden, omgezet is zelfstandige handelsorganisaties.

Zoo is de maritime staatsdienst nu geworden „la Société nationale des transports fluviaux" met een deskundigen directeur en een eigen beheer van vaklieden. De beweging is sedert met 40 pCt. toegenomen, en terwijl deze dienst 750.000 fr. per jaar kostte, werpt de maatschappij een half millioen winst af.

Van de vele spoorwegenplannen halen wij hier alleen aan, dat het lijntje Léopoldville-Matadi veranderd wordt in een uitstekende lijn met groot vervoervermogen.

De havens van Matadi en van Kinchassa worden vergroot. De laatste, groot handelscentrum aan de rivier, zal 300 M. kade krijgen, groote hangars, vier spoorweglijnen.

Een dezer lijnen zal naar 't belangrijke mijndistrict van Katanga loopen. Dit district bevat koper, tin, radium en steenkolen. De ontginningen zijn flink aangepakt.

Kongo is baanbreker geworden voor het instellen 1½ jaar geleden, van een vaste luchtvaartlijn. Deze verbindt Stanleypool met Stanleyville. De waterweg vergde hier 18 dagen, het vliegtuig doet er 3 dagen over.

De tegen de slaapziekte aangebonden strijd wordt gevoerd door afdeelingen, bestaande elk uit een Europeesch geneesheer met een staf van goed onderlegde helpers. De behandeling, inenting, verpleging met het onvermijdelijke toezicht vergen een stelselmatigen, onverpoosden, taaien arbeid. Zoo hoopt men de kwaal meester te worden.

Bij de uiteenzetting van hetgeen den geneeskundigen dienst in zijn geheelen omvang betreft, spreekt L. D. C. eenige schaamte uit als het de Fransche toestanden in het Afrikaansche gebied met de Belgische vergelijkt.

Alles wat minister Franck over de kolonie en zijn eigen taak, als leider der koloniale politiek, ten beste heeft gegeven, getuigt van een groot zelfvertrouwen en de warme overtuiging, dat haar een goede toekomst wacht.

Achterbaksche diplomatie.

Voor den oningewijde gaat de goede trouw bij de diplomatieke onderhandelingen vaak zoo ver schuil, dat hij zich niet kan voorstellen hoe zoo iets tusschen eerlijke mannen kan afspelen zonder de onderlinge goede verstandhouding te bederven.

Als de vertegenwoordigers van de Sowjet-regeering in Genua er behagen in scheppen, vriendelijk met de vertegenwoordigers van andere regeeringen te praten, terwijl al een onvriendelijke brief gereed ligt om aan dezen toegezonden te worden, ofwel een oplossing aan te bieden, terwijl zij de mededeeling al gereed hebben, welke deze oplossing juist onmogelijk moet maken, dan wordt dit als een staaltje te méér aangehaald van de verwording der Russische zeden. Komen Duitschland en Rusland onverwacht te voorschijn met den tekst van een zoo juist beklonken overeenkomst, die ingaat tegen de belangen en bedoelingen van de mogendheden, met welke zij sedert een tiental dagen, te Genua, aan 't confereeren zijn, over onderwerpen, die nauw betrokken zijn bij hetgeen in 't geheim bekonkeld werd, dan wordt hierin iets verraderlijks, iets unfair's gezien.

Maar zij, die dergelijke handelwijzen veroordeelen, en er schande over roepen, passen op hun beurt bij de onderlinge diplomatieke handelingen precies dezelfde wijze van doen toe.

Wij weten hoe Frankrijk met Angora een overeenkomst sloot, die Engeland erg hinderde, de Britsche staatslieden veroordeelden de wijze waarop Frankrijk ten deze was opgetreden zeer scherp. Eerst vroeg men, wat gaat Franklin Bouillon in Angora doen? Parijs deed 't voorkomen of hij daar niet met een officieele opdracht was. Bij een nader aandringen, heette het: alleen voor zuiver Fransche belangen. Toen de gesloten overeenkomst bekend werd, was Engeland van oordeel, dat bepaald gezondigd was tegen de afspraak der ententemogendheden om in de kwestie van 't Nabije Oosten samen te werken. En alweer nader bleek, dat Franklin Bouillon, die wel degelijk een regeeringsopdracht had volvoerd, bovendien in bijlagen, buiten den gepubliceerden tekst, nog veel verder was gegaan.

Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad om die moeilijkheden zóó te vereffenen, dat een bespreking over het Nabije Oosten, tusschen de geallieerden mogelijk werd. Eindelijk kwamen de ministers van buitenlandsche zaken van Frankrijk, Engeland en Italië dan toch hiertoe te Parijs samen. De daar, als voorloopig resultaat, bereikte uitkomsten, zijn onzen lezers bekend.

Thans is gebleken, dat de Britten destijds reeds iets gehoord hadden van een voornemen van de Italianen, om ook afzonderlijk een overeenkomst met de regeering van Kemal-pacha te sluiten. De Italiaansche minister Schanzer, hiernaar gevraagd, stelde zijn vrienden echter gerust.

En nu, terwijl men in Italië zelf samen is, om de toekomst op betere grondslagen te stellen, om vriendschap meer de plaats van naijver en wantrouwen te doen innemen, komen geleidelijk de berichten los van een zelfstandig onderhandelen van Italië met Konstantinopel, en van een opgemaakte overeenkomst, opgesteld, behandeld en afgedaan buiten de vrienden om, ja, in strijd met de verklaringen afgelegd om den gewekten achterdocht weg te nemen. Van Italiaansche zijde wordt de juistheid van de desbetreffende berichten wel tegengesproken, maar op een wijze, die het bestaan der onderhandelingen slechts bevestigt. Alleen schijnt Angora er nu weer buiten te staan en Rome alleen met Konstantinopel overleg gepleegd te hebben.

Het doet zonderling aan, de toonaangevende staatslieden in Genua werkzaam te weten aan het beklinken van een hechte, goede verstandhouding, als tegelijkertijd zelfs tusschen de drie mogendheden, welke zich als den Oppersten Raad beschouwen, een dergelijke geest heerscht. De Britsche regeering heeft te Rome protest laten aanteekenen. In het Britsche Parlement heeft men groote verontwaardiging uitgesproken. Ook het terugtrekken der Italiaansche troepen uit het Meandergebied in Klein-Azië zou geschied zijn om de Turksche troepen daar in gunstige positie te brengen. De Grieken, wier flank hierdoor open kwam, werden erdoor in een gevaarlijken toestand gebracht. De Italianen verkregen hiervoor belangrijke nijverheidsconcessies. Grieken en Turken vermeerderen hun wapentoerusting weer. Instede van op een wapenstilstand tot inzet van den vrede, lijkt alles, aan het Anatolische front, op een vernieuwden strijd te wijzen. En tegelijkertijd is de goede verstandhouding tusschen hen, die beweerden te ijveren om toenadering tusschen de vijandige partijen te krijgen, verknoeid. De Times kon zich dan o.i. ook terecht aldus uitdrukken: „Niets is er meer op berekend om de hoop van de vrienden van den vrede te verijdelen dan zulk nieuws. Het is lang duidelijk geweest dat de eenige manier, om aan den nutteloozen oorlog in Klein-Azië een einde te maken, was dat de eenheid der geallieerden zich krachtdadig en onwankelbaar deed gelden. De uitwerking van de Italiaansche over-

eenkomst is nauwelijks te onderschatten. Wat ook de werkelijke bepalingen mogen zijn, of zij louter betrekkingen hebben op concessies in Klein-Azië, of zij ook politieke beteekenis hebben, het feit alleen dat, nadat men zich te Parijs over een gemeenschappelijke politiek heeft staan, een van de bondgenooten voor zichzelf onderhandelingen heeft verkozen te voeren en een afzonderlijke overeenkomst te sluiten met een van de oorlogvoerende partijen in Klein-Azië is voldoende om de zedelijke waarde van de Parijsche vredespolitiek te vernietigen."

Nog steeds vijandige propaganda?

De Auslanddeutsche vertelt, dat het Fransche hooge militaire commando in Syrië de sluiting gelast heeft van de scholen voor Duitsche congregatieleerlingen te Aleppa en de uitzetting der daar gevestigde religieuses, op grond dat zij zich hebben schuldig gemaakt aan Duitsche propaganda. De nonnen zijn naar Haifa gegaan, waar zij de beschikkingen afwachten van de leiding harer orde.

Toenadering door de handelsbelangen.

Er ligt tegenstelling tusschen het voorgaande bericht en dat over de opmerking, door den voorzitter van den Australischen ministerraad, Hughes, in de Volksvertegenwoordiging uitgesproken. Hij heeft aangedrongen op de noodzakelijkheid van het herstel der handelsrelatiën met de landen, die tot nu toe nog als de vijandige beschouwd worden en in aansluiting hierbij keurde hij de politiek af, die gericht is op de uitsluiting van den Duitschen handel. Dit is te meer opmerkelijk, wijl Hughes zich tot nu toe onverzoenlijk tegenover de Duitschers gesteld had. Vermoedelijk ondervindt Australië in sterke mate het verlies van Duitschland als afzetgebied voor zijn ruwe wol. Zoo leidt het belang weer het verstand en ditmaal ten goede, naar verbroedering.

Geen Italiaansche ontginning van Angola.

Portugal heeft officieel tegengesproken, dat er eenige sprake van zou zijn, om de exploitatie van zijn groote Afrikaansche kolonie Angola aan Italië, of aan Italianen toe te vertrouwen. 't Gerucht heet van allen grond ontbloot.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

CONCEPT-NOTULEN VAN DE HOOFDBESTUURSVERGADERING, GEHOUDEN OP VRIJDAG 28 APRIL, DES NAMIDDAGS TEN 8 URE, LAAN VAN MEERDERVOORT 187, DEN HAAG.

Aanwezig de leden: Mr. W. Sonneveld, Voorzitter; Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, Eerelid; Mevr. de Douair. Jhr. W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, Mevr. A. Dijk-Bruijn van Rozenburg, Mej. J. van der Schuijt, F. van Peski, H. J. M. Baumann, J. T. Th. J. Brondgeest, F. E. Luitjes, Z. G. Ph. Marcella, G. Calkoen, Dr. H. H. Zeijlstra Tzn. en F. H. A. van der Brugh, Secretaris-Penningmeester.

Afwezig: R. Zuyderhoff, F. Gerdes Oosterbeek en J. A. van Hamel.

De Voorzitter opent op het aangegeven uur de vergadering en heet allen welkom, inzonderheid het eere-lid mevrouw ten Bosch, in wier gastvrije woning deze bijeenkomst plaats heeft. Het stemt ons allen, zegt spreker, tot vreugde, dat mevrouw ten Bosch, die gisteren haar 71e geboortedag mocht herdenken, deze vergadering met hare tegenwoordigheid vereert, een bewijs hoe hare gezondheid, welke in den laatsten tijd eenigszins wankelende was, in beteren staat verkeert. Spreker houdt zich overtuigd ook de gevoelens zijner medeleden te vertolken, indien hij mevr. ten Bosch toewenscht, dat de gunstige keer van haren gezondheidstoestand bestendigd moge blijven.

Tot zijn, en ongetwijfeld tot aller leedwezen, zoo ongeveer vervolgt Z.H.E.G. zijn rede, moet een anderen toon worden aangeslagen nu eenige woorden worden gewijd aan de nagedachtenis van den in Indië overleden Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging, den heer Gooszen. Een telegram bracht onverwacht de tijding van zijn dood, te midden van zijn werkzaamheden is hij aan de Vereeniging ontrukt. Had Gooszen reeds vóór zijn vertrek uit het vaderland zijn groote werkkracht ten bate van „Oost en West" aangewend, in Indië ging hij in dit voetspoor voort en breidde hij het ledental aanzienlijk uit. Hij heeft zeer groote diensten bewezen, in hem verliest de Vereeniging een krachtig bevorderaar harer belangen, een ijverig lid en medewerker en als zoodanig zullen Hoofdbestuur en leden hem steeds blijven gedenken. Deze woorden werden, op verzoek van den Voorzitter, door de vergaderden staande aangehoord.

In behandeling komt punt I der Agenda, de *Notulen*. Wijl deze bekend zijn door opname in het „Koloniaal Weekblad" No. 47 van 24 November 1921, wordt de voorlezing achterwege gelaten en overgegaan tot punt II: *Jaarverslag, rekening en verantwoording* 1921 *en begrooting* 1922. Secretaris leest het jaarverslag voor, waarna de voorz[illegible] hem, onder algemeene instemming, dank betuigt voor [illegible] arbeid; het verslag geeft geen aanleiding tot opmerkin[illegible] Op eenige hoofdpunten der Rekening en Verantwoo[illegible] vestigt de Voorzitter de aandacht en noodigt hij den Se[illegible]taris uit het dienaangaande door de Commissie van V[illegible]ficatie ingezonden rapport voor te lezen. Het rapport [illegible] dat de administratie van den Penningmeester in zeer [illegible] orde bevonden is, met voorstel het Hoofdbestuur ter [illegible] van het geldelijk beheer over 1921 te acquitteeren en dechargeeren.

Bij punt III *Exploitatie Koloniaal Weekblad*, leest [illegible] Voorzitter een schrijven voor van de firma ten Hagen [illegible] 13 Maart l.l., zoomede het antwoord daarop van het D[illegible]lijksch Bestuur. Het schrijven der Vennootschap, dat [illegible] namelijk neerkomt op een verzoek tot kwijtschelding [illegible] de ƒ 3000 voor redactie-onkosten, tot welker restituti[illegible] zich contractueel had verbonden, wordt algemeen met [illegible]vreemding vernomen, gelijk zulks ook bij het Dagel. Bes[illegible] het geval geweest is. Immers, waar dit contract tot st[illegible] gekomen is op aanwijzing van de zijde der firma zelve, zij vanzelf de winstkansen overwogen, maar ook impl[illegible] met verlies rekening moeten houden. Heeft de firma, [illegible] gevolge der bijzonder ongunstige tijdsomstandigheden [illegible]derdaad een groot verlies geleden — haar brief spreekt [illegible] het der vergadering buitengewoon hoog voorkomende [illegible]drag van ƒ 9000 — dan dringt toch de vraag zich op w[illegible] aan het is toe te schrijven, dat de Vereeniging daarom[illegible] vóór 1 December 1921 niets vernam, maar de firma [illegible] goede drie maanden nadien zulk een schrijven meende [illegible] moeten doen uitgaan.

Intusschen — aldus de algemeene gedachtengang — staan er alleszins termen voor de vereeniging om zich [illegible] op een te formalistisch standpunt te plaatsen en aanva[illegible] de men het voorstel van den Voorzitter om haar tege[illegible] te komen in hare ongetwijfeld moeilijke omstandighe[illegible] door te trachten eene schikking te treffen, op welke de algemeene vergadering hare goedkeuring zou kun[illegible] verleenen.

Omtrent den aard der schikking ontstaat nog eenige [illegible]dachtenwisseling, waaraan behalve door den Voorzit[illegible] wordt deelgenomen door de dames ten Bosch en Cliff[illegible] en de leden Brondgeest, Marcella en den Secretaris.

Ook de bespreking over het verdere verloop dezer a[illegible] gelegenheid en de mogelijke consequenties er aan ver[illegible]den, eindigde met een machtiging aan het Dagelijksch [illegible]stuur om naar bevind van zaken te handelen. In het [illegible]band dezer bespreking werd eene eventueele contribu[illegible] verhooging te berde gebracht, een maatregel, welke n[illegible] veler meening vooraf de meest ernstige overweging [illegible] eischt.

IV. *Financieele verhouding van afdeelingen tot Hoofdbestuur.*

Ofschoon ter laatste H.B.-vergadering van 12 Nove[illegible] 1921 dit punt was afgedaan, waren nadien, zooals trou[illegible] steeds te voren, weer stemmen vernomen, o.a. van de [illegible]deeling Breda, om het reglementair vastgestelde quo[illegible] van 60 pCt. voor de kas van het Hoofdbestuur te doen [illegible]vallen en hetzelve te verminderen. Nogmaals werd [illegible] den Voorzitter betoogd, dat het wenschelijk was deze [illegible]paling te handhaven, te meer omdat toch de uitdrukke[illegible] toezegging was gedaan om zoo noodig de afdeelingen [illegible] propaganda-doeleinden ter hulp te komen, waartoe [illegible]wens art. 19 van het Huish. Reglement het recht verle[illegible] Maar afgescheiden hiervan verklaarde de Voorzitter [illegible] het Dagel. Bestuur eenstemmig van gevoelen te zijn, [illegible] mocht al eene wijziging van voorschrift als door e[illegible] afdeelingen periodiek verlangd, overweging verdienen, [illegible] tijdstip daarvoor thans, met het oog op wat de naaste [illegible]komst kan baren, al zeer ongeschikt te achten is. De ver[illegible]dering kon zich ten slotte bij de gegeven uiteenzetting [illegible] zaken neerleggen.

Punt V. *Voordracht Algemeene Vergadering vacatu[illegible] H.B.* Aan de beurt van aftreden in dit jaar zijn de H[illegible] Marcella, Rotterdam, van Peski, den Haag en Mejuffr[illegible] van der Schuyt, Utrecht. Allen zullen zich eene herkie[illegible]ming laten welgevallen.

Agenda Algem. Vergadering Amsterdam en vaststelling datum.

De punten van behandeling op deze agenda vloeien e[illegible] deels voort uit het desbetreffend voorschrift van art. [illegible] der Statuten, ten andere zullen het die zijn, welker verm[illegible]ding alsnog verzocht zal worden, hetzij door het Dag. [illegible]stuur, de afdeelingen of de leden zelven. Omtrent den [illegible]tum, in de eerste helft van Juli, zal door tusschenko[illegible] van den ter vergadering aanwezigen afgevaardigde uit A[illegible]sterdam, tevens Voorzitter der afdeeling aldaar, den [illegible] Calkoen, nader worden bericht.

De heer Brondgeest brengt namens zijne afdeeling [illegible] volgende voorstellen aan de orde:

1. De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen neemt [illegible]

voor het ontwikkelingswerk ten platte lande krachtig aan te vatten. Zij wil voor een zeker aantal departementen docenten beschikbaar stellen, die in studiecursussen — in den geest der Engelsche tutorialclasses — een bepaald onderwerp degelijk zullen behandelen.

Spreker stelt nu voor, dat „Oost en West" zich in verbinding zal stellen met de genoemde maatschappij, opdat ook specifiek Indische onderwerpen zullen worden behandeld; tot dat doel zou de Vereeniging bevoegde personen daartoe kunnen aanzoeken.

De Voorzitter en de heer Zeylstra, Secretaris van het Comité voor Indische lezingen en leergangen, ofschoon de bedoeling van den heer B. in hooge mate op prijs stellende, meenen toch dat het nut van dergelijke cursussen door den heer B. wordt overschat; bovendien wordt hierin voorzien door het Comité v. Indische lezingen en leergangen, dat ten allen tijde bereid is te trachten zooveel sprekers als maar gewenscht wordt voor de behandeling van Indische onderwerpen uit te noodigen. Evenwel zegt de Voorzitter toe, dat de aandacht der afdeelingen op dit punt zal gevestigd worden.

2. Betoogt spreker de wenschelijkheid om aan alle passagiers van elke uit Batavia vertrekkende mailboot per post toe te zenden een rondschrijven bevattende eene opsomming van de wijzen, op welke de Vereeniging „Oost en West" hen van dienst kan zijn, tevens met eene opwekking om lid te worden. De Voorzitter waardeert sprekers bedoeling en zal dit voorstel in het Dag. Bestuur in behandeling brengen, maar wenscht den heer B. toch te wijzen op de bestaande propagandablaadjes der Vereeniging, welke voorsteller niet blijkt te kennen.

Mejuffrouw v. d. Schuyt geeft hare mede-afgevaardigden der afdeelingen in overweging om voor propaganda-avonden aansluiting te zoeken bij ter plaatse bestaande andere Vereenigingen, zooals te Utrecht in den laatsten tijd gebeurt; de onkosten worden daardoor veel geringer. De heer Brondgeest sluit zich geheel bij het denkbeeld aan.

Punt VII. *Mededeelingen.*

Nadat de Voorz. bekend had gemaakt, dat in de vervanging van den heer Gooszen als Hoofdvertegenwoordiger in Indië is voorzien door de telegr. benoeming van den heer Mr. K. Fauser te Solo, vestigt hij de aandacht op het 25-jarig jubileum der Regeering van H. M. de Koningin in 1923 en vraagt aan de vergadering zich te willen uitspreken omtrent hare bedoelingen ten opzichte van hetgeen dan moet worden gedaan. Het Dagelijksch Bestuur stelt zich op het standpunt, dat de uitgifte van een passend extra nummer van het Koloniaal Weekblad of van een Gedenkboek in deze tijden niet kan worden ondernomen, maar zou het zeer gewenscht achten, indien de afdeelingen elk voor zich zouden trachten aansluiting te krijgen bij andere vereenigingen ter plaatse, om aldus in samenwerking iets tot stand te brengen, waarbij dan het Indisch element niet zou ontbreken, kunnende op financieelen bijstand van het H.B. gerekend worden. Besloten wordt in die richting werkzaam te zijn. Voorts deelt de Voorzitter mede, dat met het Algemeen Nederlandsch Verbond de aanschaffing van een Curaçao-film wordt voorbereid, ieder voor de helft der kosten; het ligt dan in de bedoeling de film bij de afdeelingen te doen circuleeren. Vervolgens zal, meent de Voorzitter, eerlang een Statutenwijziging moeten geschieden, ten einde de woorden „koloniën en bezittingen" daaruit te doen vervangen overeenkomstig de in de Grondwet nieuw aangebrachte wijzigingen.

Bij dit punt vragen de dames Dijk en Clifford de meening der vergadering over het verkrijgen van het Koninklijk praedicaat voor de Vereeniging, welk denkbeeld door velen wordt ondersteund. De Voorzitter, alhoewel geenszins principieel daartegen gekant, ziet van een dergelijken maatregel het nut niet in; ook anderen laten zich in dien geest uit, o.a. de heer Calkoen, die van oordeel is dat zulks niet meer met den tijdgeest strookt. Ook vraagt mevr. Dijk, of het niet mogelijk zou zijn eene afdeeling in Amersfoort op te richten, noemende zij eenige namen van personen aldaar, met wie ter zake overleg zou kunnen worden gepleegd. De Voorzitter zegt overweging gaarne toe.

De Secretaris wint het gevoelen der vergadering in omtrent de in deposito belegde gelden der Vereeniging en zulks op verzoek van een der leden der verificatie-commissie. Nadat enkele leden hun advies hierover gegeven hadden, wordt ten slotte besloten deze aangelegenheid verder aan de prudentie van het Dagelijksch Bestuur over te laten.

Nadat mevr. ten Bosch nog als haren wensch te kennen had gegeven om in het volgende jaar de algemeene vergadering hier in Den Haag te houden, stelt de Voorzitter de rondvraag. Niemand meer iets ter tafel te brengen hebbende, sluit Z.H.E.G. de zitting onder dankbetuiging aan de aanwezigen voor hunne opkomst.

Van „Boeatan":

Herinnering aan de LEZING *met lichtbeelden* over *Indische Kunstnijverheid,* te houden door Mevr. G. van Beresteijn-Tromp, op *Vrijdag* 12 dezer, te 8 uur, de Ruijterstraat 67, Den Haag, op initiatief der vereeniging *Schoonheid in Opvoeding en Onderwijs.* Toegangsprijs *f* 0.50.

Van het Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer en Afdeeling Deventer:

LEZING van *Dr. A. Schulte im Hofe,* ondervoorzitter van de Deutsche Kolonialgesellschaft, te Berlijn, op *Maandag* 22 *Mei e.k.,* des avonds te *half acht,* in het gebouw van de Middelbare Koloniale Landbouwschool, Brinkgreverweg, te Deventer.

Onderwerp: *Zwanglose Mitteilungen über den vormaligen deutschen Kolonien, die Einrichtung des Schulwesens für die Eingeborenen und die Verbreitung des Kolonialen Gedankens in Deutschland.*

De wnd. Secretaris,
A. F. WEHLBURG.

Van de Vereen. „Bureau voor Handelsinlichtingen:

TENTOONSTELLINGEN.

Luxemburg: 14 tot 24 Augustus, Eerste Officieele Internationale Jaarbeurs.

Reichenberg, Tsjecho Slowakije, 12 tot 20 Aug.

Fish Traders' and Trades' Exhibition, London, 24 Juli tot 4 Augustus.

Nadere bijzonderheden verstrekt het Bureau voor Handelsinlichtingen, 16 Oudebrug, Amsterdam. Wat betreft laatstgenoemde tentoonstelling, beschikt het Bureau ook over enkele kostelooze toegangskaarten.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

KLEIN-NOTARISEXAMEN.

De bij het Koninklijk besluit van 12 Februari 1913 no. 130 (*Staatsblad* no. 54) ingestelde commissie voor het afnemen hier te lande van het zoogenaamd klein-notarisexamen, bedoeld in de artt. 16*g* tot 16*n* van het Reglement op het Notarisambt in Nederlandsch-Indië, maakt, ingevolge art. II van genoemd besluit, bekend, dat in de maand Juni 1922, op nader te bepalen dagen, aan de met verlof hier te lande vertoevende ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië gelegenheid zal worden gegeven tot het afleggen van bovenbedoeld examen, waarvoor een bedrag van *f* 30 verschuldigd zal zijn.

Zij, die tot dit examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich vóór 20 Mei a.s., met opgaaf van hun adres, schriftelijk aanmelden bij den secretaris der commissie (mr. P. L. A. Collard, Boschlaan 16, Zeist), onder overlegging van een bewijs van storting of overschrijving tot genoemd bedrag bij den postchèque en girodienst ten behoeve van de schatkistpostrekening voor de koloniën no. 8583.

's-Gravenhage, 4 Mei 1922.

Namens de Commissie voor het afnemen van het z.g. klein-notarisexamen:
De Voorzitter,
Mr. J. J. HAGEN.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctorandi in het Nederlandsch recht of in de Nederlandsche rechtswetenschap).

Leeraren in de Nederlandsche taal.

Leeraren in de wis- en natuurkunde. K. V.,

Leeraren in het teekenen (akte Mg),
Leeraren in de geschiedenis,
Leeraren in de aardrijkskunde,
Leeraren in de plant- en dierkunde, allen volledig bevoegd.
Civiel-ingenieur bij het middelb. techn. onderwijs.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Stenografen ten behoeve van den Volksraad.
Twee directrices bij de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.
Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleger 1ste Klasse voor de militaire hospitalen.
Verpleegster 1ste klasse voor de operatiezaal.
Landbouwleeraar (landbouwkundig ingenieur).
Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.
Opzichter van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken en voor de landsgebouwen (gediplomeerden).
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor afd. locomotiefstelplaats en afd. rij- en voertuigbouw en afd. instrumentmakerij.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Gouvernements-accountant in vasten dienst.
Adjunct-gouvernements-accountants in tijdelijken dienst.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling B, van het Ministerie van Koloniën.

ADJUNCT-GOUVERNEMENTS-ACCOUNTANTS.

Ten spoedigste worden gevraagd drie boekhoudkundigen, ten einde in Nederlandsch-Indië in tijdelijken dienst voor den tijd van drie jaren te worden werkzaam gesteld als adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst.

De boekhoudkundigen moeten in het bezit zijn van het diploma boekhouden M. O.; voorts moeten zij op practische ervaring kunnen wijzen en den leeftijd van 25 jaren bereikt hebben.

Naar gelang van ervaring en leeftijd zal de bezoldiging van de uit te zenden boekhoudkundigen bedragen ƒ 600 tot ƒ 800 's maands. Bovendien wordt, zoolang de deswege bestaande bepalingen niet gewijzigd of ingetrokken worden, een duurtetoeslag toegekend, thans bedragende bij eene maandelijksche bezoldiging van ƒ 600, ƒ 150.

Aan de uitzending is voorts verbonden:

a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, c.q. ook voor het wettig gezin, zoomede, gedurende drie jaren na afloop van het dienstverband, recht op overtocht naar Nederland op denzelfden voet;

b. eene tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, bedragende ƒ 3000, welke tegemoetkoming voor gehuwden wordt verhoogd met het bedrag van eene maand activiteitsinkomsten;

c. eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping, ten bedrage van ƒ 300 of ƒ 400 's maands, naar gelang de aanvangswedde ƒ 600, ƒ 700 dan wel ƒ 800 bedraagt.

Voorts wordt de aandacht van gegadigden er op gevestigd, dat zij op grond van het Koninklijk besluit van 17 December 1921, no. 15 (*Staatsblad* no. 1355), de in verband met hunne uitzending voor den Indischen dienst aan hen of te hunnen behoeve, dan wel ten behoeve van hun gezin, van landswege voldane gelden wegens tegemoetkoming in de kosten van uitrusting, overtocht naar Nederlandsch-Indië, zoomede alle andere aan hen ter zake voormeld middellijk of onmiddellijk van landswege voldane gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), berekend naar het bepaalde in artikel 1, alinea's 3 en 4, van gemeld Koninklijk besluit, onverwijld in 's lands kas zullen moeten terugstorten, ingeval zij niet binnen den hun aangewezen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken, of om andere redenen, dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling der Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen 3 jaren na hunne aankomst in Nederlandsch-Indië uit 's lands dienst worden ontslagen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 13 Mei 1922 bij verzoekschrift (te adresseeren aan de 9e afdeeling B van het Departement) te wenden tot het Departement van Koloniën, met uitvoerige inlichtingen en onder overlegging van diploma's en getuigschriften.

Mutaties van 3 tot 10 Mei 1922.

Nieuwe Leden.

H. A. Gilhuijs, Employé B. P. M., Hillegom, Hoofdstraat 52, p/a. D. Flentrop, ƒ 5.

C. F. van Haeften, Ingenieur, Utrecht, Frederik Hendrikstraat 38, ƒ 5.

Th Hondius van Herwerden, p/a. Van Harpen en Bo burg, Amsterdam, ƒ 10.

Mevr. C. H. H. Costerus-Hooy, Den Haag, van Bo laerlaan 42, ƒ 5.

J. C. H. Schift, Ambtenaar S.S., Den Haag, Obre straat 490, ƒ 5.

Groenendijk en Garschagen, Amsterdam, Koningsplein ƒ 5.

De Bruïne en Sanders, Amsterdam, O. Z. Voorb wal 221, ƒ 5.

Walter Liebenschütz, Procuratiehouder van de firma H delmaatschappij Königsgünther en Co., Succ., Amster Driekoningenstraat 4, ƒ 5.

Mr. A. Moolenburgh te Bussum, ƒ 5.

Afschrijven.

J. Steenborg, Haarlem, Verspronckweg 34.

Teijlers Stichting te Haarlem.

Th. C. Colenbrander, Gep. Bouwk. Ambt. S.S., Den H Obrechtstraat 72 (overleden).

C. A. J. Struijcken de Roysancour, Delft, van Leeuw hoeksingel 28.

Mevr. Wed. C. L. Tausent, Breda, Ginneken, Wilhelm straat 69a.

B. G. S. Schregardus, Oud-Kapitein N.-I. L., Oegstg (Leiden), Julianalaan 25.

K. Maresch, Drukker, Magelang.

H. Kleijn, Amsterdam, Krügerplein 22.

Mevr. T. van Aalst-Hoorweg, Amsterdam, Heerengracht (overleden).

C. Baard, Directeur Stedelijk Museum, Amsterdam.

H. Dijkstra, Amsterdam, Sophialaan 35.

F. Huizinga Jr., Amsterdam, Haarlemmerweg 131.

O. Kamerlingh Onnes, Amsterdam, Damrak.

H. P. J. van Lier, Amsterdam, P. C. Hooftstraat 131

P. J. Lulofs, Amsterdam, Plantage Middenlaan 27a h

G. Meijer, Amsterdam, Sarpathiepark 102.

W. Paar, Amsterdam, Hotel Palais Royal.

Mevr. de Wed. J. P. Rittershaus, Amsterdam, van Eegh straat 46b.

L. Simons, Amsterdam, Utrechtsche Dwarsstraat 15.

Adresveranderingen.

D. H. M. van Lessen, Groningen, van: Melkweg 14 naar Jozef Israëlstraat 5.

J. A. Smidt, van: Nieuw-Pekela naar: Victoria (Br. Co lumbia), p/a. Mr. A. Carmichal, The Vancouver Isl. Fr Lands Ltd., Belmont House.

C. F. Dufour, Haarlem, van: Tempelierstraat 21 naar Zijlweg 79.

J. F. Schmöle, Oud-Kolonel der Genie, van: Tetering Zandberglaan 10, naar: Heemstede, Bosboom Toussai straat 32, ƒ 5 (afd. Haarlem).

C. P. M. M. Bogaerts, Luit. Inf., van: Breda, Academ singel 2a, naar: Bandoeng, D. v. O.

C. A. J. van den Berg, Luit. Inf., van: Kampen, Sch straat 10, naar: Bandoeng, D. v. O.

Y. P. Visser, Cand. Ind. Ambt., Rotterdam, van: Afri kaanderplein 15A naar: Afrikaanderplein 12B.

J. B. ten Broek, Deventer, van: Pikeursbaan 54, naar Gr. Overstraat 48.

G. A. Heslinga, Deventer, van: Brink 80 naar: Gr. Over straat 16.

Ph. Klasing, Deventer, van: Kl. Overstraat 34 naar: Zwo scheweg 45.

P. Pleijte, Deventer, van: Brinkgreversweg 9 naar Brink 80.

B. C. Schouten, Deventer, van: Veenweg 42 naar: G Overstraat 48.

H. A. Stöcker, Oud-Indisch Ambtenaar, Arnhem, van Parkstraat 89 naar: Lawick van Pabststraat 125.

H. R. Nije, van: Herrnhut naar: Paramaribo, Jod breestraat C 41/42, ƒ 5.

H. van Kol, Oud-Ingenieur, van: Remonchamps te naar: Voorschoten.

J. Blok, Controleur B. B., van: Den Haag, Daguerrestr 40, naar: Weltevreden, Dep. B. B.

J. E. Jasper, Ass.-Resident, van: Den Haag, Wattstraat naar: Weltevreden, Dep. B. B.

Mej. M. N. M. Gravemaker, Verpleegster, van: Santpoo (Velzen) naar: Weltevreden, Hoofdbureau Burgerl. Genees Dienst.

F. A. de Witt, Algemeen Ontvanger, Den Haag, van: Hel landerstraat 32 naar: Obrechtstaat 481.

W. D. H. Baron van Asbeck, van: Bloemendaal naar Scheveningen, Hotel de Witte Brug.

E. J. Simons, van: s.f. „Winongan" naar s.f. „Ngempl te Pasoeroean.

M. A. van der Sprong, Baden Baden, van: Haus Graf Zep pelin, Bismarckstrasse 30, naar: Langestrasse 72, p/a. Bir brauer.

B. J. Visscher, Oud-Insp. Inl. Ond., Den Haag, van: Bla kenburgstraat 63 naar: Sneeuwbalstraat 212.

H. H. F. J. Nusselein, Ass.-Resident, van: Roermond Swalmenstraat 14, naar: Den Haag, Statenlaan 3boven, ƒ 5.

G. de Bruin, Gep. Majoor der Genie, van: Doesburg, Roe gestraat, naar: Den Haag, Suezkade 106, ƒ 5.

T. S. Kwa, van: Amsterdam, Rokin 102, naar: Oost-Indië z. b. a.

J. D. van den Bergh, Gouvernements Veearts, van: Haar lem, Parklaan 24, naar: Buitenzorg, p/a. Dep. v. Landb.

J. G. Voorn, van: Meerssen naar: Schinveld, Markt 76.

J. Th. van der Linde van Sprankhuizen, Controleur P. T. T., van: Kampen, Oudstraat 71, naar: IJmuiden, Konin gin Wilhelminakade 87c (rood).

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

d. **Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius. Prijs: 1 ex. f 0.25, porto f 0.04.

e. **„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo.
Prijs: **f 1.50.**

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer A. J. GOOSZEN, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

- Muziek- en Zanglessen.
- Teeken- en Schilderlessen.
- Lessen in Moderne Talen.
- Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
- Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
- Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
- Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
- Kinderjuffrouw in Indië.
- Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
- Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.

BESCHIKBAAR.